

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет економіки та управління

Кафедра національної економіки та публічного управління

Освітньо-професійна програма: Цифрове врядування

Галузь знань: 28 Публічне управління та адміністрування

Спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування

Форма здобуття освіти: заочна

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

**на тему «Механізм формування та реалізації державної політики
у сфері трудової міграції в умовах цифрової трансформації суспільства»**

здобувачки **Шевчук Наталії Юріївни**
(ПІБ, підпис)

Науковий керівник: к.е.н., доцент Н.В. Федірко
(науковий ступінь, учене звання, ПІБ)

(підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією
з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри:
доктор наук з державного управління, професор О.В. Карпенко

Київ 2024

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет економіки та управління

Кафедра національної економіки та публічного управління

Освітньо-професійна програма: Цифрове врядування

Галузь знань: 28 Публічне управління та адміністрування

Спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування

ПОГОДЖЕНО

Керівник проєктної групи (гарант)
освітньо-професійної програми
О.В. Карпенко

(підпис) (ініціали, прізвище)

2024 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

О.В. Карпенко

(підпис) (ініціали, прізвище)

2024 р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачці вищої освіти **Шевчук Наталії Юрївні**
(прізвище, ім'я, по батькові)

заочної форми здобуття освіти

на підготовку кваліфікаційної магістерської роботи

**на тему «Механізм формування та реалізації державної політики у сфері
трудової міграції в умовах цифрової трансформації суспільства»**

Тему затверджено наказом ректора Університету від «27» вересня 2024 р. № 1687-ст.

Кваліфікаційна магістерська робота виконується на матеріалах Міністерства економіки України.

План кваліфікаційної магістерської роботи

Розділ 1	Теоретико-правові засади механізму формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції (назва розділу)
Розділ 2	Практика формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в умовах цифрової трансформації суспільства (назва розділу)
Розділ 3	Вдосконалення механізму формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в Україні в умовах цифрової трансформації суспільства (назва розділу)
Об’єкт дослідження:	державна політика у сфері трудової міграції
Предмет дослідження:	механізм формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в умовах цифрової трансформації суспільства
Мета кваліфікаційної магістерської роботи:	обґрунтування стратегічних пріоритетів удосконалення механізму формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в Україні в умовах цифрової трансформації суспільства

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	1.1. Дослідити теоретичну сутність та роль трудової міграції населення в умовах цифрової трансформації суспільства. 1.2. Проаналізувати теоретичну сутність механізму формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції. 1.3. Проаналізувати нормативно-правову базу формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції.
У розділі 2	2.1. Здійснити аналіз механізму формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в Україні. 2.2. Проаналізувати результати формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в Україні в умовах цифрової трансформації суспільства. 2.3. Проаналізувати світовий досвід формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в умовах цифрової трансформації суспільства.
У розділі 3	3.1. Визначити ризики та перспективи трудової міграції для України в умовах воєнного стану. 3.2. Обґрунтувати заходи щодо удосконалення нормативно-правової бази формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в умовах цифрової трансформації суспільства. 3.3. Обґрунтувати пріоритети цифровізації механізму реалізації державної політики у сфері трудової міграції в контексті євроінтеграції.

Завдання підготував
науковий керівник

Н.В. Федірко

(підпис)

(ініціали, прізвище)

«29» вересня 2024 р.

Завдання одержав
здобувач

Н.Ю. Шевчук

(підпис)

(ініціали, прізвище)

«29» вересня 2024 р.

Реферат

Кваліфікаційна магістерська робота містить 77 сторінок, 3 таблиці, 5 рисунків, список використаних джерел з 48 найменувань.

«Механізм формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в умовах цифрової трансформації суспільства»

Об'єктом дослідження кваліфікаційної магістерської роботи є державна політика у сфері трудової міграції.

Предметом дослідження є механізм формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в умовах цифрової трансформації суспільства.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної магістерської роботи є обґрунтування стратегічних пріоритетів удосконалення механізму формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в Україні в умовах цифрової трансформації суспільства.

Відповідно до поставленої мети визначені такі *завдання*:

- дослідити сутність механізму формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції;
- проаналізувати нормативно-правову базу формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції;
- проаналізувати вітчизняну практику формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в умовах цифрової трансформації суспільства;
- проаналізувати світовий досвід формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в умовах цифрової трансформації суспільства;
- обґрунтувати стратегічні пріоритети удосконалення механізму формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в Україні в умовах цифрової трансформації суспільства.

Теоретична, методична значущість отриманих результатів полягає у дослідженні у дослідженні теоретичних засад, нормативно-правової бази та світового досвіду формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в Україні в умовах цифрової трансформації суспільства.

Практичне значення отриманих результатів полягає у обґрунтуванні стратегічних пріоритетів удосконалення механізму формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в Україні в умовах цифрової трансформації суспільства.

Описані пропозиції можуть використовуватися органами публічної влади при формуванні та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в Україні в умовах цифрової трансформації суспільства.

Рік виконання кваліфікаційної магістерської роботи – 2024.

Рік захисту роботи – 2024.

Ключові слова: трудова міграція, державна політика, цифрова трансформація, воєнний стан.

ВІДГУК

про кваліфікаційну магістерську роботу
здобувача вищої освіти освітньо-професійної програми «Цифрове врядування»
Шевчук Наталії Юріївни

на тему «**Механізм формування та реалізації державної політики
у сфері трудової міграції в умовах цифрової трансформації суспільства**»

1. *Актуальність теми.* Сьогодні в Україні проблематика державної політики у сфері трудової міграції є надзвичайно актуальною з огляду на виклики повномасштабної війни. Важливо розробити ефективні механізми державної політики, щоб забезпечити захист прав мігрантів та інтеграцію їх у нові суспільства. Впровадження цифрових інструментів може значно покращити управління трудовою міграцією, забезпечити прозорість процесів та підвищити ефективність державних послуг. В умовах війни важливо налагодити цифрове міжнародне співробітництво у сфері трудової міграції, що допоможе забезпечити координацію зусиль різних країн та ефективне управління міграційними потоками.

2. *Позитивними рисами кваліфікаційної роботи* є теоретичне дослідження засад механізму формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції, аналіз нормативно-правової бази, стану та проблем його цифрової трансформації. Автором також здійснено аналіз потенціалу застосування цифрових інструментів під час вироблення державної політики у сфері трудової міграції та обґрунтування стратегічних пріоритетів їх подальшого удосконалення в Україні.

3. До *самостійних розробок автора* можна віднести здійснений аналіз факторів, що визначають засади формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в умовах воєнного стану за допомогою методологій SWOT та PESTEL-аналізу, надання рекомендації щодо удосконалення нормативно-правової бази державної політики у сфері трудової міграції в умовах цифрової трансформації суспільства, а також обґрунтування стратегічних пріоритетних напрямів подальшого впровадження цифрових інструментів реалізації державної політики у сфері трудової міграції для України.

4. *Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій* підтверджується їх значущістю з точки зору використання в практиці публічного управління під час розробки заходів щодо напрацювання цифрових інструментів реалізації державної політики у сфері трудової міграції для України.

5. До *недоліків роботи* можна віднести: слабкість наукового аналізу трактування досліджуваних категорій, недостатній рівень обґрунтування ресурсного забезпечення визначених автором подальших кроків цифровізації інструментів реалізації державної політики у сфері трудової міграції для України, а також недостатнє пояснення автором пропонованих мін до нормативно-правової бази державної політики у цій сфері та ролі окремих органів державної влади.

6. *Загальна оцінка кваліфікаційної магістерської роботи та її допущення до захисту перед ЕК.* В цілому робота відповідає вимогам, містить достатньо повне виконання індивідуальних завдань та допускається до захисту перед ЕК з рекомендованою оцінкою «90 відмінно».

Науковий керівник:

доцент кафедри національної економіки
та публічного управління
к.е.н., доцент
28 листопада 2024 року

Н.В. Федірко

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну магістерську роботу здобувача вищої освіти
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
освітньо-професійної програми «Цифрове врядування»
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

Шевчук Наталії Юріївни

на тему «**Механізм формування та реалізації державної політики
у сфері трудової міграції в умовах цифрової трансформації суспільства**»

Актуальність теми кваліфікаційної магістерської роботи і доцільність її розроблення полягає в тому, що в умовах воєнного стану велика кількість населення України мігрувала за кордон, а з кількістю внутрішньо-переміщених осіб збільшилася. Це виносить питання формування та реалізації ефективної державної політики у сфері трудової міграції на пріоритетне місце у контексті національної безпеки та економічного розвитку. Враховуючи високий рівень трудової міграції з України та потребу в удосконаленні механізмів управління цими процесами, дослідження щодо цифровізації цього процесу є надзвичайно важливим і доцільним. Зокрема, актуальність роботи підтверджується необхідністю створення ефективних цифрових інструментів для моніторингу та підтримки трудових мігрантів, поліпшення координації між різними державними органами в ході реалізації державної політики у цій сфері та інтеграції з єдиним європейським ринком праці.

Якість проведеного дослідження. Робота характеризується чіткою структурою, логічністю викладу, використанням сучасних методів та відзначається високою якістю дослідження, що поєднує теоретичний аналіз, емпіричні дані і практичні рекомендації. Авторка продемонструвала вміння критично оцінювати державну політику у сфері трудової міграції, а також запропонувала управлінські рішення, що можуть бути застосовані для впровадження цифрових інструментів під час формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції.

Позитивними рисами кваліфікаційної магістерської роботи є достатньо ґрунтовне дослідження засад формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції, нормативно-правової бази, світового досвіду та вітчизняної практики формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції. Автором визначені стратегічні пріоритети удосконалення механізму формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в Україні в умовах цифрової трансформації суспільства.

В якості *зауваження* можна зазначити, що в роботі доцільно варто було б детальніше розглянути питання правового регулювання технічної реалізації запропонованих цифрових інструментів, включаючи технічні бар'єри та ресурси, необхідні для їх впровадження на практиці та окрему увагу слід приділити питанням забезпечення безпеки даних мігрантів при використанні цифрових платформ.

Практична значимість висновків і рекомендацій. Рекомендації, запропоновані здобувачкою, мають безпосереднє застосування в рамках державної політики щодо трудової міграції. Зокрема, реалізація цифрових інструментів для моніторингу трудових мігрантів, удосконалення інформаційних платформ для працевлаштування та підтримки прав мігрантів може значно покращити управління трудовою міграцією в Україні. Також важливим є підвищення ефективності взаємодії між державними органами та міжнародними організаціями для забезпечення прав мігрантів, що може сприяти покращенню іміджу України на міжнародній арені.

Кваліфікаційна магістерська робота відповідає сучасним вимогам, рекомендується для публічного захисту та отримання позитивної оцінки, здобувачка вищої освіти заслуговує на присвоєння кваліфікації магістра з публічного управління та адміністрування.

Рецензент:

Керуючий партнер Адвокатського об'єднання «ДЕГА Партнерз»,
доктор філософії з публічного управління
та адміністрування

Костянтин ГАМКРЕЛІДЗЕ

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ.....	7
1.1. Теоретична сутність та роль трудової міграції населення в умовах цифрової трансформації суспільства.....	7
1.2. Теоретична сутність механізму формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції.....	11
1.3. Нормативно-правова база формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції.....	15
РОЗДІЛ 2 ПРАКТИКА ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА.....	21
2.1. Аналіз механізму формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в Україні.....	21
2.2. Результати формування та реалізації державної політики у сфері трудоваї міграції в Україні в умовах цифрової трансформації суспільства.....	32
2.3. Світовий досвід формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в умовах цифрової трансформації суспільства.....	37
РОЗДІЛ 3 ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА.....	41
3.1. Ризики та перспективи трудової міграції для України в умовах воєнного стану.....	41
3.2. Заходи щодо удосконалення нормативно-правової бази формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в умовах цифрової трансформації суспільства.....	55
3.3. Пріоритети цифровізації механізму реалізації державної політики у сфері трудової міграції в контексті євроінтеграції.....	58
ВИСНОВКИ.....	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	72

ВСТУП

Актуальність теми. Міграція населення є результатом глобалізаційних процесів і носить об'єктивний характер. Повномасштабна війна в Україні спричинила масові вимушені переміщення населення, як в середині країни, так і за кордон, що призвело до розвитку низки соціальних проблем, викликів та загроз національній безпеці України. Динаміка міграційних процесів свідчить про критичний півень їх обсягів, які ведуть до поглиблення демографічної кризи та зменшення ресурсної спроможності відбудови і повноцінного відновлення країни у повоєнний період [1]. Зазначені проблеми все більше обумовлюються критичними масштабами зовнішньої міграції молоді, відповідно, втратами потужного ресурсу знань, послабленням мотиваційних установок населення щодо життя і праці в Україні.

Відтак, важливим є питання проведення дослідження щодо апробації методико-прикладних засад визначення ефективного та макимально адаптованого до реалій сьогодення механізму формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в умовах поглиблення цифрової трансформації суспільства та здатності країни до повоєнного відновлення в контексті збереження людського потенціалу для повоєнної відбудови України.

Втім, подальші дослідження необхідно спрямовувати на дослідження міграційних втрат серед економічно активного населення та їх наслідків для економічної безпеки України. Необхідно також простежити та виявити динаміку та ефективність застосування механізму реалізації державної політики у сфері трудової міграції в умовах війни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окреслена тематика в силу своєї соціально-економічної значимості активно досліджується провідними вітчизняними дослідниками соціально-демографічних проблем (В. Антонюк, А. Грищенко, О. Грішнова, А. Колот, Е. Лібанова, Є. Макарова, О. Позняк, У. Садова, Л. Семів, О. Цимбал, С. Пирожков, П. Шевчук та інші).

Проблеми міграції населення, зокрема молоді, перебувають у фокусі підвищеної уваги у світовому науковому просторі. Підтвердження зв'язку міграції молоді з національною безпекою країни та соціально-економічним відтворенням представлено у роботах Е. Фасс, С. Лукареллі, А. Люлле, Х. Янта, Х. Емілсона та ін. Однак Україна зіштовхнулася з нестандартними умовами воєнної агресії, які потребують застосування принципово нових інструментів аналізування сфери трудової міграції, прогнозування і моделювання її впливу на соціальний, демографічний та економічний розвиток країни, а також нових підходів, методів і механізмів її регулювання. Особливої актуальності за існуючих умов набуває узагальнення світового, зокрема європейського досвіду, формування й реалізації державної політики щодо формування оптимального соціально-економічного середовища для використання потенціалу мобільності економічно активного населення.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є обґрунтування стратегічних пріоритетів удосконалення механізму формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в Україні в умовах цифрової трансформації суспільства.

Відповідно до поставленої мети визначені такі *завдання*:

- дослідити сутність механізму формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції;
- проаналізувати нормативно-правову базу формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції;
- проаналізувати вітчизняну практику формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в умовах цифрової трансформації суспільства;
- проаналізувати світовий досвід формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в умовах цифрової трансформації суспільства;

– обґрунтувати стратегічні пріоритети удосконалення механізму формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в Україні в умовах цифрової трансформації суспільства.

Об’єкт дослідження – державна політика у сфері трудової міграції.

Предмет дослідження – механізм формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в умовах цифрової трансформації суспільства.

Методи дослідження. Для розкриття поставлених у кваліфікаційній магістерській роботі завдань було використано наступні методи: статистичний аналіз, синтез, абстрагування, моделювання, порівняльне дослідження.

Використання зазначених методів забезпечує наукову обґрунтованість результатів дослідження та їх можливе використання для розробки ефективної моделі механізму формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в Україні.

Теоретична, методична значущість отриманих результатів полягає у дослідженні теоретичних засад, нормативно-правової бази та світового досвіду формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в Україні в умовах цифрової трансформації суспільства.

Практичне значення отриманих результатів полягає у обґрунтуванні стратегічних пріоритетів удосконалення механізму формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в Україні в умовах цифрової трансформації суспільства.

Описані пропозиції можуть використовуватися органами публічної влади при формуванні та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в Україні в умовах цифрової трансформації суспільства.

Інформаційною базою дослідження є матеріали Міністерства економіки України, закони України, підзаконні нормативно-правові акти (постанови та розпорядження Кабінету міністрів України), Укази Президента України, цифрові платформи, додатки, а також монографічні дослідження та

наукові статті вітчизняних та зарубіжних вчених.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, додатків, висновків та списку використаних джерел. У першому розділі досліджено теоретико-правові засади механізму формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції. У другому розділі здійснено аналіз практики формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в умовах цифрової трансформації суспільства. У третьому розділі здійснено обґрунтування заходів щодо вдосконалення механізму формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в умовах цифрової трансформації суспільства.

Апробація дослідження. Результати дослідження представлені автором на III міжнародній науково-практичній онлайн-конференції «Державна політика та управління стратегічними комунікаціями в кризових умовах» (м. Київ, 23 жовтня 2024 року) [2].

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ

1.1. Теоретична сутність та роль трудової міграції населення в умовах цифрової трансформації суспільства

Розглядаючи етимологію слова «міграція», прослідковується латинське походження цього слова. Етимологія цього терміна пов'язана з латинським словом «migratio», яке означає «переселення», «перехід з одного місця в інше», а також походить від дієслова «migrare», що означає «переїжджати», «переміщатися», «мігрувати» [3].

Таким чином, етимологія слова «міграція» вказує на переміщення з одного місця в інше, що і є основним значенням цього терміну в сучасній мові.

Відповідно до законодавства України трудова міграція визначається як переміщення особи, пов'язане з перетинанням державного кордону або меж адміністративно-територіальної одиниці з метою виконання або пошуку роботи [4].

Метою такого переміщення може бути пошук кращих життєвих умов життя, метою, кар'єрного росту або пошук нових перспектив.

Залежно від мети переміщення трудову міграцію можна класифікувати за такими критеріями:

1) За географічним охопленням:

- внутрішня трудова міграція – переміщення людей в межах однієї країни;
- зовнішня трудова міграція – переміщення громадян України,

пов'язане з перетинанням державного кордону, з метою здійснення оплачуваної діяльності в державі перебування [5].

2) За часом:

- короткотривала трудова міграція — міграція терміном до одного року. (включає маятникову міграцію, прикордонну міграції і циклічну міграцію;
- довгострокова трудова міграція – міграція терміном понад один рік.

3) За ознакою суб'єктності:

- циклічна трудова міграція – переміщення працездатного населення, пов'язане з пошуком роботи на певний час з поверненням на попереднє місце проживання (сезонні роботи);
- циркулярна трудова міграція – пересування осіб з місця їх постійного проживання до місця (місць) призначення, яке повторюються з певним проміжком часу.

4) За соціально-економічним статусом:

- міграція висококваліфікованої робочої сили – міграція осіб, які мають високий рівень освіти, спеціалізовані навички та досвід роботи (наприклад, міграція ІТ-спеціалістів, лікарів, інженерів) з метою пошуку можливості для реалізації своїх навичок;
- міграція низько кваліфікованої робочої сили – міграція осіб, які виконують роботу, що не потребує високого рівня кваліфікації.

6) За правовим статусом:

- легальна міграція – трудова міграція, що відбувається згідно з правилами та законами держави (офіційні робочі візи, контракти, дозволи на працю);
- нелегальна міграція – трудова міграція, що відбувається без дотримання державних вимог та законів (наприклад, нелегальна робота без відповідних документів або дозволів).

7) За типом трудової діяльності:

- сезонна міграція – міграція, пов'язана з певними сезонними роботами, як-от сільськогосподарська праця, робота в туристичному секторі;

- перманентна міграція – це тип трудової міграції, при якому особи переїжджають до іншої країни або регіону з наміром оселитися на постійне місце проживання і працювати там протягом тривалого часу або назавжди. Перманентна міграція характеризується постійним або тривалим перебуванням в іншій країні, що може включати отримання громадянства чи постійного виду на проживання [6, 7].

Трудова міграція традиційно розглядається через призму економічних факторів, оскільки цей процес має вплив національний на ринок праці, але в умовах цифрової трансформації суспільства її сутність набуває нових вимірів.

Причини, що спонукають людей до трудової міграції можна умовно поділити на економічні, соціальні, політичні та культурні.

До економічних факторів можна віднести обставини, які стосуються економічної ситуації в країні походження та країні призначення, що спонукають людей шукати роботу за кордоном або в інших регіонах. Ці фактори безпосередньо пов'язані з можливостями заробітку, рівнем економічного розвитку, попитом на працю та рівнем життя. Люди переміщуються, шукаючи кращі умови праці, більш гідну зарплату, можливості для кар'єрного та професійного зростання [8].

Економічні фактори є основною причиною трудової міграції, оскільки люди прагнуть знайти кращі можливості для заробітку, покращити свій рівень життя та забезпечити стабільність для себе і своїх сімей.

Трудова міграція є не тільки результатом економічної нерівності, але й динамічним процесом, який відображає глобальні економічні тенденції і потреби ринку праці.

До соціальних факторів трудової міграції можна віднести умови і обставини, пов'язані з життєвим рівнем, соціальними можливостями та

потребами, які спонукають людей залишати рідні місця для пошуку роботи в інших країнах або регіонах. Вони охоплюють широкий спектр аспектів соціального життя, включаючи пошук кращих умов для життя, низький рівень соціальної мобільності в рідній країні, сімейні фактори, соціальну незадоволеність і дискримінацію та бути пов'язаними з бажанням поліпшити доступ до соціальних благ. Міграція може бути зумовлена прагненням до кращих умов у галузях освіти, охорони здоров'я, соціального забезпечення, а також через програми соціальної підтримки для трудових мігрантів [9].

Загалом, соціальні фактори трудової міграції відображають соціальні потреби, прагнення до кращого життя і бажання уникнути несприятливих соціальних умов у рідній країні.

Політичні фактори трудової міграції передбачають умови та процеси, що виникають у результаті політичної ситуації в країні, які можуть стимулювати або стримувати міграцію робочої сили. Зовнішня на внутрішню політику держави, конфлікти, війни, політичні переслідування, та інші політичні явища можуть значно впливати на міграційні потоки можуть призводити до виїзду людей на пошуки кращих умов для життя та праці в інших країнах.

Освітні та культурні фактори трудової міграції — це умови та обставини, пов'язані з освітою, культурними особливостями і цінностями, які впливають на рішення людей мігрувати в пошуках кращих можливостей для самореалізації та розвитку. Ці фактори можуть бути як безпосередньо пов'язані з трудовою міграцією, так і впливати на загальну мотивацію для переїзду до іншої країни чи регіону. Вони включають пошук якіснішої освіти, можливість програмних обмінів та стипендій, інтеграцію в культурно близьке середовище, задоволення культурних потреб, мовні фактори.

Зазвичай освітні та культурні фактори трудової міграції тісно пов'язані з прагненням до особистісного і професійного розвитку, покращення життєвих можливостей і досягнення гармонії між роботою та культурним середовищем.

Вони включають як практичні аспекти, такі як доступ до якісної освіти, так і більш особистісні – наприклад, культурна близькість або бажання розвиватися в мультикультурному середовищі [10].

Трудова міграція, як і будь-який діючий процес в ході реалізації має свої наслідки. Вони можуть бути як позитивними, так і негативними.

Позитивні наслідки трудової міграції є досить багатограними і охоплюють як економічні, так і соціальні аспекти як для країни походження, так і для країни перебування. Вони передбачають можливість економічного зростання, покращення демографічної ситуації, розвиток людського капіталу, розвиток інноваційної сфери та покращення соціальних послуг. В цьому контексті трудова міграція виступає важливим фактором глобального економічного розвитку і соціальної інтеграції.

Негативні наслідки трудової міграції включають як соціальні, так і економічні виклики для країн походження і країн прийому (перебування), такі як відтік кваліфікованих кадрів, погіршення умов праці, соціальна ізоляція сімей, ризики для національної безпеки в результаті відтоку кваліфікованих кадрів і зниження рівня заробітних плат. Однак важливо зазначити, що ці наслідки можуть бути пом'якшені за допомогою розроблення ефективної державної політики, спрямованої на захист прав мігрантів, сприяння їх економічному розвитку та активності, інтеграції мігрантів у суспільство [11, 12].

1.2. Теоретична сутність механізму формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції

В процесі формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в умовах цифрових змін важливою є роль державних інституцій. Цей

процес пов'язаний з розробкою нових політик, які б враховували не тільки економічні, а й технологічні аспекти міграції, забезпечуючи належний захист прав мігрантів, доступ до цифрових інструментів і навичок для ефективної інтеграції на ринку праці.

Механізм формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції можна розглядати як сукупність інститутів, процедур, заходів і механізмів, спрямованих на оптимізацію управління трудовою міграцією з урахуванням національних інтересів, економічної ситуації та міжнародних зобов'язань держави.

У сучасних умовах, коли трудова міграція стає важливим фактором, який сприяє посиленню економічного розвитку держави, зростає потреба у функціонуванні ефективної державної політики, спрямованої на регулювання міграційних процесів.

З урахуванням вищевикладеного, можна виділити наступні складові механізму формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції (рис. 1).

Рисунок 1.1 – Складові механізму формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції

Джерело: сформовано автором на основі джерел [15, 29, 36, 40]

Правова складова державної політики передбачає створення правового підґрунтя, яке охоплює сучасні виклики та регулює сферу трудової міграції. Вона включає розроблення нових та внесення змін до існуючих нормативно-правових актів, що визначають правила в'їзду, виїзду та перебування іноземних громадян на території країни, а також процедури працевлаштування, соціальні гарантії для мігрантів та їхніх сімей та передбачає удосконалення процедур захисту їх прав.

Функціонування інституційних механізмів в процесі реалізації державної політики передбачає створення та розвиток мережі спеціалізованих органів, які відповідають за управління трудовою міграцією. Наразі в Україні такими інституціям є Міністерство внутрішніх справ України, Міністерство економіки України, Державна міграційна служба України.

Важливим елементом в процесі саме формування державної політики у сфері трудової міграції є аналіз та прогнозування потреб ринку праці, тобто визначення потреби в трудових ресурсах і відповідно до цього управління потоком трудових мігрантів. Для цього важливо проводити моніторинг ринку праці, відслідковувати динаміку та здійснювати прогнозування демографічних змін.

Іншим важливим аспектом є поглиблення міжнародної співпраці у сфері трудової міграції. Оскільки трудова міграція є глобальним процесом, який охоплює декілька країн, то держава повинна здійснювати діяльність щодо забезпечення прав трудових мігрантів на міжнародному рівні: укладати міжнародні угоди про обмін інформацією у сфері трудової міграції, меморандуми про співпрацю для забезпечення дотримання прав трудових мігрантів, спрощення процедур візових та митних перевірок, а також для створення безпечних та ефективних умов для працевлаштування громадян України за кордоном.

Наразі Україна здійснює співпрацю з низкою міжнародних організацій. зокрема з Міжнародною організацією з міграції (МОМ), представництво якої

є в Україні.

Інформаційна складова державної політики охоплює інформаційну підтримку та соціальний захист трудових мігрантів, включаючи інформування про можливості працевлаштування за кордоном, права та обов'язки мігрантів, а також про потенційні ризики нелегальної міграції, що передбачає, серед іншого, підвищення рівня обізнаності про ризики незаконної міграції, випадки торгівлі людьми та необхідність легального працевлаштування.

Важливим аспектом в цьому контексті є боротьба з нелегальною трудовою міграцією, яка включає заходи щодо посилення контролю за міграційними потоками, криміналізацію нелегальної праці та сприяння зворотній міграції через запровадження амністій або програм добровільного повернення [13-15].

Соціальна складова державної політики включає розроблення інфраструктури підтримки трудових мігрантів та передбачає розбудову установ, та агенцій підтримки, які надають консультації та допомогу. Також важливу роль в цьому процесі відіграють консульства та посольства, які сприяють оформленню робочих віз, організовують обмін інформацією щодо можливостей для трудових мігрантів та підтримують двосторонні домовленості з іншими країнами.

Соціальна складова державної політики також передбачає заходи зі сприяння поверненню та реінтеграції українських трудових мігрантів.

Важливим елементом в процесі здійснення заходів з формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції є забезпечення моніторингу та оцінки її політики з метою коригування.

Динаміка міграційних процесів передбачає необхідність адаптації політик, які реалізує держава до нових умов. Розробка нових політик, які враховують технологічні аспекти міграції, а також забезпечують належний захист прав мігрантів, є пріоритетом для багатьох країн, в тому числі і України, особливо в контексті цифрової трансформації.

1.3. Нормативно-правова база формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції

Нормативно-правова база формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції є основою для ефективного управління трудовими потоками, забезпечення прав мігрантів, а також гармонізації національних та міжнародних стандартів. Вона охоплює широке коло законодавчих актів, міжнародних договорів, а також політичних і соціальних стратегій, спрямованих на оптимізацію трудової міграції з урахуванням національних інтересів.

Основні складові нормативно-правової бази у сфері трудової міграції представлено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Нормативно-правові засади регулювання трудової міграції в Україні

Назва нормативно-правового акту	Сфера регулювання	Характеристика
1	2	3
Конституція України	- Основи організації державної влади; - Права і свободи людини і громадянин; - Державний устрій; - Міжнародні відносини; - Конституційний процес. Сфера регулювання	Конституція України – це основний закон країни, який визначає організацію державної влади, права та свободи громадян, а також основи правового порядку в Україні

Продовження таблиці 1.1

1	2	3
Закон України «Про зовнішню трудову міграцію»	Правові відносини, пов'язані з виїздом громадян України за кордон для працевлаштування, а також їхні права та обов'язки, а також обов'язки держави щодо захисту трудових мігрантів (правовий статус трудових мігрантів, права та обов'язки трудових мігрантів, захист прав трудових мігрантів, механізм укладання трудових контрактів, регулювання агенцій з працевлаштування)	Цей закон є основою для державної політики щодо регулювання трудової міграції громадян України за кордон, зокрема у зв'язку з забезпеченням їх прав, обов'язків та соціального захисту.
Закон України «Про зайнятість населення»	Правові відносини в сфері зайнятості населення, визначає основи державної політики у цій сфері та механізми забезпечення повної і продуктивної зайнятості громадян. Закон охоплює широкий спектр питань, пов'язаних із працевлаштуванням та соціальним захистом громадян у контексті ринку праці.	Цей Закон має на меті створення умов для розвитку ринку праці, забезпечення громадян гідною працею та соціальним захистом, а також регулює питання безробіття та професійної підготовки.
Закон України «Про імміграцію»	Правові відносини, що виникають у процесі імміграції громадян іноземних держав на територію України (правовий статус іммігрантів, процедуру імміграції, права і соціальний захист іммігрантів, механізм контролю та нагляду, державну імміграційну політику)	Закон України «Про імміграцію» є основою правового регулювання процесів, пов'язаних із в'їздом, перебуванням та правами іноземців в Україні. Він спрямований на забезпечення балансування між захистом національних інтересів і правами іноземних громадян, які бажають постійно чи тимчасово проживати в Україні.

Продовження таблиці 1.1

1	2	3
Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства»	Правовий статус іноземців та осіб без громадянства на території України, визначає їхні права та обов'язки, порядок перебування, а також умови для набуття громадянства або статусу біженця.	Основний нормативно-правовий акт, який регулює права та обов'язки іноземців та осіб без громадянства на території України. Він спрямований на забезпечення їх правової захищеності, регулювання правових відносин, що виникають у процесі їхнього перебування в Україні, і створення умов для їх інтеграції в суспільство відповідно до українського законодавства.
Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав трудових мігрантів та боротьби з шахрайством у працевлаштуванні за кордоном»	- Захист прав трудових мігрантів; - Запобігання шахрайству в працевлаштуванні; - Регулювання діяльності агентств працевлаштування; - Інформаційна підтримка трудових мігрантів; - Контроль за процесом працевлаштування громадян України за кордоном.	Цей Закон спрямований на покращення умов для українських трудових мігрантів, підвищення рівня їхнього захисту в міжнародному контексті, забезпечення прозорості у сфері працевлаштування за кордоном, а також на боротьбу з незаконною діяльністю агентств працевлаштування.

Джерело: розроблено автором.

Основними складовими нормативно-правової бази є:

1. Конституція України, яка є основним Законом України, який визначає права і свободи людини. Так, в статті 43 Конституція України, визначено, що кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується [16].

2. Закон України «Про зовнішню трудову міграцію» [5] є основним нормативно-правовим актом що визначає правові та організаційні засади державного регулювання зовнішньої трудової міграції та соціального захисту громадян України за кордоном (трудових мігрантів) і членів їхніх сімей.

3. Закон України «Про зайнятість населення» визначає правові, економічні та організаційні засади реалізації державної політики у сфері зайнятості населення, гарантії держави щодо захисту прав громадян на працю та реалізації їхніх прав на соціальний захист від безробіття [4].

4. Закон України «Про імміграцію» визначає умови і порядок імміграції в Україну іноземців та осіб без громадянства [17].

5. Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» визначає правовий статус іноземців та осіб без громадянства, які перебувають в Україні, та встановлює порядок їх в'їзду в Україну та виїзду з України [18].

6. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав трудових мігрантів та боротьби з шахрайством у працевлаштуванні за кордоном» вносить зміни до деяких законодавчих актів з метою актуалізації їх положень [19] розроблений з метою усунення дискримінації, забезпечення рівних умов праці для громадян України та іноземців, спрощення для роботодавців забезпечення потреби у робочій силі за рахунок застосування праці іноземців та осіб без громадянства та удосконалення чинного законодавства у цій сфері.

7. Постанова Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2023 р. № 11002 «Деякі питання подання звітності про здійснення діяльності з надання послуг з посередництва у працевлаштуванні за кордоном» [20].

8. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 жовтня 2023 р. № 1118 «Деякі питання провадження господарської діяльності у сфері посередництва у працевлаштуванні за кордоном» [21].

9. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 квітня 2017 р. № 257 «Про затвердження плану заходів щодо забезпечення реінтеграції в суспільство трудових мігрантів і членів їх сімей» [22].

10. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 р. № 482 «Про схвалення Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року» [23].

Також нормативно-правова база включає низку міжнародних законодавчих актів.

Конвенція ООН про захист прав усіх трудящих-мігрантів і членів їх сімей є міжнародним документом, який регулює питання забезпечення прав трудових мігрантів, зокрема права на працю, соціальне забезпечення, освіту, охорону здоров'я [24].

Європейська соціальна хартія є міжнародним договором, що захищає та встановлює окремі соціальні та економічні права громадян країн, що приєдналися до Хартії [25].

Важко переоцінити важливість співпраці України з міжнародними організаціями, дотичними до сфери трудової міграції, такими як Міжнародна організація праці (МОП), яка активно працює над створенням глобальних стандартів для працівників, в тому числі для трудових мігрантів та розробляє рекомендації та конвенції, що забезпечують захист прав мігрантів у сфері праці та Міжнародною організацією з міграції (МОМ), яка здійснює моніторинг міграційних процесів, підтримує ініціативи для покращення умов життя та праці трудових мігрантів, а також надає технічну та правову допомогу державам для поліпшення міграційної політики.

В ході спільної співпраці державних органів влади та громадських об'єднань з міжнародними організаціями реалізується низка проєктів соціального спрямування щодо розбудови спроможностей та розкриття потенціалу сфери трудової міграції.

Отже, нормативно-правова база для формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції є досить ґрунтовною та покриває всі питання та ситуації, які стосуються суб'єктів її охоплення. Як вже було описано, вона включає закони, постанови, та інші підзаконні акти, міжнародні угоди та стратегії, що визначають порядок, умови та правовий статус трудових мігрантів як на національному, так і на міжнародному рівні. Але важливим аспектом її застосування є гнучкість та удосконалення цієї бази з урахуванням змін на ринку праці, розвитку міжнародних відносин, а також соціальних і економічних потреб країни.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИКА ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

2.1. Аналіз механізму формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в Україні

Механізм формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції розвивався в залежності від історичних, економічних та соціальних контекстів, від перших випадків міграції в давнину до більш досконалих сучасних міграційних процесів.

Для розуміння механізму функціонування трудової міграції та для забезпечення ефективного процесу формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції доречно розгуляти цей процес в історичному контексті. Адже історичний досвід має важливе значення для розуміння еволюції підходів до управління трудовими міграційними потоками та їх впливу на економічний, соціальний і політичний розвиток країн в розрізі різних епох.

Протягом багатьох століть держави запроваджували та розвивали різні механізми для регулювання міграційних процесів залежно від економічних потреб, міжнародних відносин, а також демографічної ситуації в країнах.

Для прикладу, якщо розглянути період давніх часів (близько 3000 р. до н.е. до 476 р. н.е.) та середньовіччя (від 476 р. н.е. до початку до 1500 року), можна звернути увагу на те, що трудова міграція існувала в різних формах ще з давніх часів, але на той час держави не мали чіткої політики щодо її регулювання. У античні часи та середньовіччі міграція була здебільшого

обумовлена не тільки економічними, а й політичними чи військовими обставинами, такими як війни, колонізація, переселення народів тощо.

За часів Римської імперії (Східна Римська Імперія існувала в період з 330 по 1453 роки) динаміка міграційних процесів була досить високою: спостерігалася міграція людей в межах імперії, особливо серед рабів та вільних працівників. Водночас держава не мала спеціальної політики щодо трудової міграції, оскільки економіка була в значній мірі орієнтована на рабську працю .

Період Середньовіччя (кінець XV століття — початок XVI століття) характеризувався також жвавою динамікою міграційних процесів. Переселення та трудова міграція часто пов'язувалися з феодалними відносинами, коли частина селян (особливо в умовах феодалних воєн або економічних труднощів) мігрувала з однієї частини країни в іншу, шукаючи роботу або нові можливості для існування.

Від епохи колоніалізму та індустріалізації (XVI-XIX століття) почали формуватися більш організовані системи регулювання трудової міграції. Цей період характеризувався збільшенням обсягів зовнішньої міграції завдяки розвитку економіки, технологій та транспорту.

Під час колоніальної епохи країни-колонізатори активно експлуатували працівників з колоній, примушуючи їх до міграції для роботи на плантаціях або у шахтах. У цьому контексті державна політика часто зводилася до контролю над рухом робочої сили з метою забезпечення потреб колоніальних господарств.

Під час індустріальної революції в Європі та Північній Америці почали з'являтися перші форми організованої трудової міграції, оскільки багато робітників мігрували з сільських районів до міст для працевлаштування в нових фабриках і заводах. У деяких випадках уряди організовували спеціальні програми для запрошення робочої сили з інших країн. Наприклад, на початку XIX століття велика кількість європейських робітників мігрувала до

Сполучених Штатів Америки.

У XX столітті, особливо після Першої та Другої світових воєн, трудова міграція стала важливою частиною відбудови економік, особливо в країнах Європи, що зазнали руйнувань у результаті цих воєн.

У період між двома світовими війнами держави почали вводити більше обмежень і регуляції міграційних процесів внаслідок політичних та економічних труднощів. Наприклад, після Великої депресії 1930-х років деякі країни почали обмежувати імміграцію саме через економічні проблеми.

Після Другої світової війни багато європейських країн, зокрема Великобританія, Франція, Німеччина, Італія, почали активно запрошувати трудових мігрантів з інших країн для відбудови економіки. Це стало основою для формування перших державних політик, які б регулювали трудову міграцію, включаючи трудові угоди між державами, квоти на імміграцію та політику трудових віз. Так, у Західній Німеччині функціонувала програма «Gastarbeiter», за якою країна запрошувала трудових мігрантів, переважно з Туреччини та інших країн південної Європи, для роботи на підприємствах. Водночас в той час європейські країни почали розробляти політики, які б захищали права мігрантів і запобігали їх експлуатації.

Аналізуючи період 1980-1990-х років були можна звернути увагу на значні зміни у глобальних міграційних процесах, зокрема через глобалізацію, технологічний прогрес, а також політичні зміни, які відбувалися після закінчення холодної війни. Це стало сприятливим фактором для зростання міграційних потоків. В той час активно впроваджувалася політика відкритих кордонів: від кінця 1980-х років низка країн Європи та Північної Америки почала лібералізувати свою міграційну політику, що призвело до збільшення чисельності мігрантів. Наприклад, після падіння Берлінської стіни і завершення холодної війни розпочався рух трудових мігрантів із пострадянських країн до Європи, зокрема до Німеччини.

Паралельно з послабленням національних бар'єрів почала розвиватися міжнародна співпраця в сфері трудової міграції. Організації, як Міжнародна організація праці (МОП), почали активно впливати на створення міжнародних стандартів для захисту прав трудових мігрантів.

Сучасні глобальні тенденції, такі як глобалізація економіки, зростання рівня нерівності між країнами, політична нестабільність, зміни клімату, а також демографічні процеси, значно впливають на форми та механізми державної політики щодо трудової міграції [26].

У багатьох країнах, що є основними реципієнтами трудових мігрантів (наприклад, США, Канаді, Німеччині), почали розробляти політики інтеграції мігрантів. Це включає курси з вивчення мови, програми адаптації на ринку праці, правову підтримку та заходи для захисту прав мігрантів.

У той же час, зростання нелегальної міграції стало одним з основних викликів для державної політики. Боротьба з нелегальною міграцією включала посилення контролю на кордонах, співпрацю з країнами-експортерами трудової міграції для запобігання нелегальним потоку, а також впровадження системи надання притулку та реєстрації мігрантів.

У ХХІ столітті на тлі політичних та економічних криз, природних катастроф, війни значно збільшився потік біженців та шукачів притулку, що вимагає нових підходів до формування політики у сфері міграції.

В умовах українського сьогодення динаміка міграційних процесу носить негативний характер. Це пов'язано з декількома факторами, основним з яких є війна, в умовах якої наша держава перебуває з 2014 року.

Однак, незважаючи на всі труднощі та перешкоди, державна політика в сфері трудової міграції в Україні вдосконалюється, стаючи більш гнучкою до потреб сьогодення. Вона включає стратегії та механізми, цілі, заходи та реформи, спрямовані на регулювання потоку трудових мігрантів, захист прав громадян, які працюють за кордоном та інтеграцію іноземних трудових мігрантів у національну економіку. Але для ефективної реалізації державної

політики в сфері трудової міграції мають бути чітко визначені саме цілі такої політики. Відповідно до яких будуть визначені заходи та створені механізми їх реалізації. Адже успіх будь-якого процесу часто залежить саме від правильно сформованих цілей.

Трудова міграція є важливим елементом національної економіки, тому для ефективного управління цією сферою держава повинна визначити чіткі стратегічні орієнтири та механізми досягнення поставлених цілей.

Наприклад, державне управління внутрішньою міграцією потребує здійснення комплексного аналізу регіональних диспропорцій, асиметрій фінансового розвитку та дисбалансів ринку праці. Подолання таких дисбалансів можна здійснити шляхом стимулювання розвитку підприємництва, створення нових робочих місць у депресивних регіонах, сприянням розвитку транспортної інфраструктури. Такі процеси сприятимуть мінімізації міграційних ризиків щодо втрати людського і трудового потенціалу.

Державне управління зовнішньою міграцією потребує більш комплексного підходу і повинно робити акцент на міжнародне співробітництво у сфері міграції з іноземними державами та міжнародними організаціями.

Цілі державної політики у сфері трудової міграції представлено на рис. 2.1.

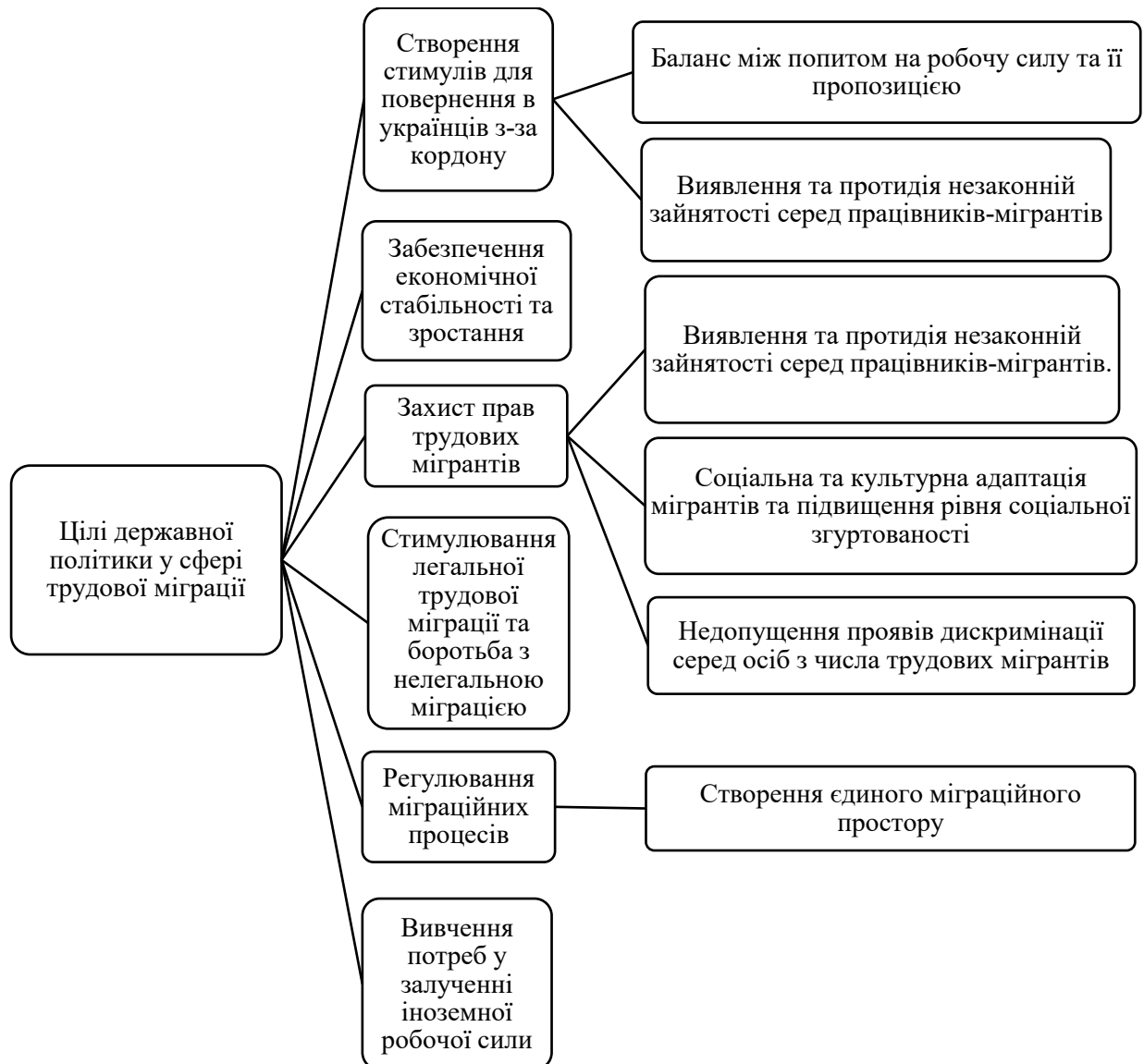

Рисунок 2.1 – Цілі державної політики у сфері трудової міграції

Джерело: розроблено автором.

Серед цілей державної політики у сфері трудової міграції можна виокремити наступні:

1. Забезпечення економічної стабільності та зростання.

Ця ціль пов'язана з тим, що трудова міграція може значно впливати на економіку країни, як в позитивному, так і в негативному контекстах. Важливо, щоб державна політика сприяла використанню трудових ресурсів з вигодою для національної економіки. Заходи щодо реалізації цієї цілі можуть

передбачати здійснення моделювання впливу міграційних процесів на параметри розвитку соціальної сфери та економічної системи України, створення механізмів для відновлення балансу на національного ринку праці, зменшення обсягів безробіття і незадіяного економічно активного населення, сприяння реалізації фінансового потенціалу трудових мігрантів, розвиток людського капіталу.

2. Баланс між попитом на робочу силу та її пропозицією.

Трудова міграція може покривати дефіцит робочої сили в певних галузях, таких як сільське господарство, будівництво, медична сфера, ІТ, інженерія тощо. У цьому контексті держава повинна визначити, де саме існує дисбаланс на ринку праці та потреба його вирівнювання шляхом залучення іноземної робочої сили.

3. Створення стимулів для повернення в українців з-за кордону.

Створення умов для повернення українців є одним з ключових пріоритетів державної політики. Це може передбачати започаткування державою програм відновлення пошкодженого житла або виплата компенсацій за втрачене житло, надання грантів та мікрогрантів для розвитку власного бізнесу, згорання програм допомоги біженцям країнами-реципієнтами, зокрема після перемоги України, або зміна політики приймаючих країн стосовно України та її громадян.

Сьогодні Мінекономіки системно працює у напрямку реалізації заходів щодо стимулювання повернення громадян в Україну по напрямкам залучення донорської допомоги із відновлення України, прямого іноземного інвестування, сприяння експорту вітчизняних товаровиробників задля збереження та створення нових робочих місць, провадження заходів активної політики зайнятості на національному ринку праці.

Реалізація зазначеної цілі забезпечить зменшення дефіциту робочої сили на ринку праці, однак без забезпечення безпекової складової багато людей не є достатньо вмотивованими для повернення в Україну.

Сьогодні Урядом ведеться системна робота над створенням умов для повернення громадян України з-за кордону з урахуванням таких факторів як наявність можливостей працевлаштування, спрощений доступ до ринку праці, можливість перекваліфікації та наявність житла. Також Урядом запущено процес гуманітарного розмінування та державну програму іпотечного кредитування житла «єОселя», яка передбачає отримання кредиту на купівлю житла під відсоткову ставку від 3 % до 7 % річних.

Міністерством економіки України разом із Державним центром зайнятості реалізуються активні програми зайнятості для залучення всіх категорій населення до ринку праці, підприємництва та навчання і перенавчання.

Очевидно, що на ухвалення рішення щодо остаточної еміграції чи повернення в Україну впливають не один, а комплекс різноманітних факторів, наприклад, рівень небезпеки в рідному місті, перспективи за кордоном, інтереси дітей та інших членів родини тощо.

4. Захист прав трудових мігрантів.

Ця ціль орієнтована на створення механізмів для забезпечення соціальних і трудових прав трудових мігрантів та членів їхніх сімей, які працюють за кордоном, а також прав іноземних мігрантів, які працюють в нашій країні.

5. Виявлення та протидія незаконній зайнятості серед працівників-мігрантів.

Боротьба з нелегальною міграцією та її негативними наслідками потребує вироблення ефективних рішень комплексного характеру, одним з яких може бути посилення механізму реагування на законодавчому рівні шляхом запровадження відповідальності для осіб з числа трудових мігрантів.

6. Регулювання міграційних процесів та обмеження міграції, коли вона вважається небажаною. Державна політика повинна передбачати заходи щодо обмеження міграції працівників, коли вона вважається небажаною в інтересах

працівників-мігрантів, громад або країн їхнього походження.

7. Соціальна та культурна адаптація мігрантів та підвищення рівня соціальної згуртованості. Різні групи мігрантів можуть мати труднощі з адаптацією до нового середовища. Держава повинна створювати умови для їх інтеграції, забезпечуючи рівні права та можливості в сфері освіти, працевлаштування та соціальних послуг.

8. Недопущення проявів дискримінації серед осіб з числа трудових мігрантів.

Відповідно до чинного законодавства в Україні функціонують організаційно-правові засади запобігання та протидії дискримінації з метою забезпечення рівних можливостей щодо реалізації прав і свобод людини та громадянина.

9. Стимулювання легальної трудової міграції та боротьба з нелегальною міграцією.

Незаконна трудова міграція в здебільшого пов'язана із відсутністю в іноземних громадян правових підстав щодо законного перебування на території держави перебування.

Одним з важливих напрямів протидії незаконній трудовій міграції може бути запровадження відповідальності роботодавців та працівників, які незаконно перебувають та/або працевлаштовані на території держави перебування. У разі виявлення факту незаконного працевлаштування до особи можуть бути застосовані санкції у формі адміністративної або кримінальної відповідальності, а також повернення до країни походження чи іншої безпечної країни.

9. Вивчення потреб у залученні іноземної робочої сили у контексті повоєнного відновлення економіки України.

Важливим заходом щодо реалізації цієї цілі є проведення оцінки потреб у конкретних секторах економіки у спеціалістах певних кваліфікацій, спроможності їх залучення та інтеграції та здійснення оцінки можливих загроз

громадській безпеці у разі масового залучення іноземної робочої сили в Україну.

10. Створення єдиного міграційного простору. Введення єдиного міграційного простору, а також реалізація спільної політики у сфері праці, дозволяє знизити адміністративні бар'єри для трудових мігрантів. Це передбачає скасування митного контролю на спільних кордонах; вироблення єдиних правил перетину зовнішніх кордонів; гармонізацію умов в'їзду та візових вимог для короткотермінового перебування. Ця ціль набуває особливої актуальності саме в процесі євроінтеграції.

З метою оптимізації державної політики в тій чи іншій сфері передбачається впровадження реформ.

Реформування сфері трудової міграції є важливими для забезпечення ефективного управління міграційними потоками, покращення рівня захисту прав трудових мігрантів, підтримки національних економік і запобігання негативним соціальним явищам, пов'язаним з міграцією.

Реформи в сфері трудової міграції можуть включати розробку нових нормативно-правових актів, щодо покращення регулювання процесу трудової міграції та створення умов для законного працевлаштування трудових мігрантів, модернізацію системи моніторингу міграційних потоків та підвищення ефективності управління за допомогою цифрових технологій, запровадження програм реабілітації та соціальної адаптації для мігрантів [27-29].

На сьогодні одним із показових результатів процесу формування та реалізація державної політики у сфері трудової міграції у сфері трудової міграції стало удосконалення законодавчої та нормативної бази, спрямованої на захист прав трудових мігрантів та оптимізацію процесів їх працевлаштування за кордоном.

Було ухвалено низку нормативно-правових актів, спрямованих на підтримку трудових мігрантів які покращують умови для українських

трудових мігрантів, зокрема, у сфері працевлаштування за кордоном, соціального забезпечення, повернення трудових мігрантів на батьківщину тощо.

Так, з метою захисту прав трудових мігрантів та боротьби з шахрайством у працевлаштуванні за кордоном в Україні було виключено з правового поля положення щодо ліцензування діяльності з посередництва у працевлаштуванні за кордоном. Натомість було запроваджено декларативний принцип провадження такої діяльності. Метою цього слугувало покращення захисту українців, що шукають працевлаштування за кордоном та постійно працюють в інших країнах, а також унормування роботи компаній, що здійснюють працевлаштування українців за кордоном та лібералізації процедур та правил роботи таких компаній.

Україна, як і жодна інша країна, не може необмежений час стримувати процес трудової міграції шляхом заборон та примусу. Безумовно, завданням держави є створення сприятливого клімату для працевлаштування людей всередині країни, але також забезпечення захисту своїх громадян, які з тих чи інших причин мають бажання працювати за її межами [24].

Також з метою захисту працівників Урядом проводиться робота над розроблення нового трудового кодексу, в якому буде передбачено оптимізацію аспектів в рамках правовідносин роботодавця та працівника.

Реформування сфери трудової міграції неможливе без оновлення основного стратегічного документа у цій сфері: Стратегії державної міграційної політики. Наразі розроблено проєкт Стратегії державної міграційної політики, який проходить стадію узгодження з усіма стейкхолдерами.

Також триває робота над розробленням проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо застосування праці іноземців та осіб без громадянства в Україні», яким пропонується оптимізувати порядок працевлаштування іноземців та осіб без громадянства, які постійно

проживають в Україні та визначити законодавчих підстав для оформлення іноземцю або особі без громадянства посвідки на тимчасове проживання з правом працевлаштування в Україні.

2.2. Результати формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в Україні в умовах цифрової трансформації суспільства

Сьогодні Україна стикнулася з одним із найбільших викликів сьогодення – стрімким збільшенням обсягів зовнішньої міграції населення, яка становить загрозу для національної безпеки та економічної стійкості країни. Міграційна криза набула критичних масштабів, що безпосередньо впливає на перспективи економічного зростання та ускладнює чи навіть унеможливорює відновлення національної економіки у повоєнний період державної політики, спрямованої на збереження людського потенціалу.

В цих умовах важливо запуснути дієві механізми формування внутрішньої державної політики з урахуванням наявних тенденцій, одним з яких є стрімкий процес цифрової трансформації суспільства.

Процес цифрової трансформації є важливою частиною розвитку будь-якої країни, і Україна не є виключенням.

В Україні процес цифрової трансформації знаходиться на стадії активного розвитку, спрощуючи доступ до державних послуг, підвищуючи рівень цифрової грамотності та зміцнюючи економічний потенціал країни в цілому.

Якщо розглядати сферу трудової міграції в Україні як один з аспектів соціально-економічного розвитку країни, то використання цифрових технологій покликані сприяти такому розвитку. В Україні, яка є однією з найбільших постачальниць трудових ресурсів на світовому ринку праці,

питання ефективної реалізації державної політики в цій сфері має значення як для держави, так і для самих мігрантів.

Державна політика України щодо трудової міграції має на меті регулювання міграційних потоків, забезпечення прав трудових мігрантів і мінімізацію негативних наслідків для економіки. Однак розглядаючи процес формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в Україні можна зіштовхнутися з рядом проблем, перешкод та викликів, які обмежують ефективність цієї політики та її здатність досягати бажаних результатів.

Ключові результати реалізації державної політики у сфері трудової міграції в Україні нами узагальнено на рис. 2.2.

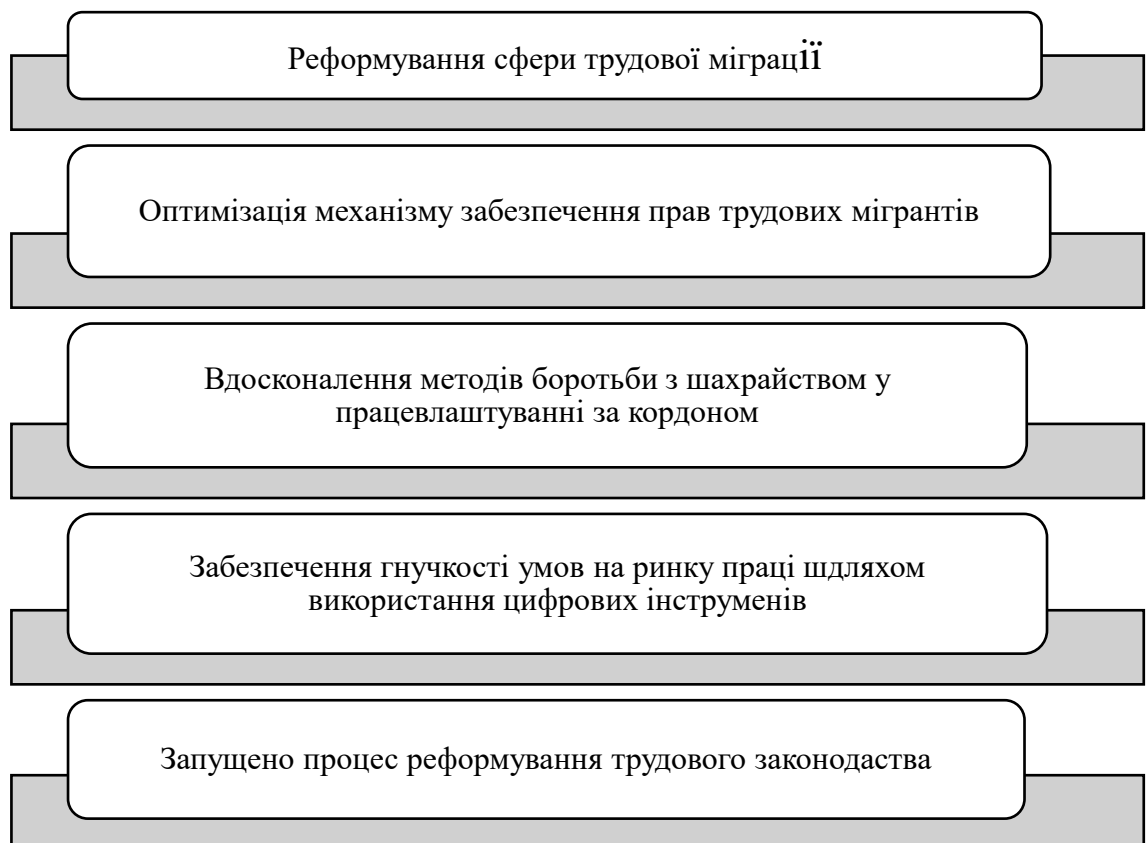

Рисунок 2.2 – Результати реалізації державної політики у сфері трудової міграції в Україні

Джерело: розроблено автором.

В умовах повномасштабного вторгнення росії в Україну кількість трудових мігрантів з числа іноземних громадян, значно скоротилася, натомість зросла кількість громадян України, які виїжджають на роботу за кордон [30, 31].

Також однією з вищевказаних проблем є відсутність налагодженого механізму комплексної координації сфери трудової міграції.

Іншою перешкодою є слабкі механізми реалізації державної політики щодо стимулювання повернення трудових мігрантів та їх реінтеграції.

Також можна говорити про низьку ефективність механізмів захисту прав трудових мігрантів. Незважаючи на достатню кількість законодавчих ініціатив, нормативно-правових актів та міжнародних угод щодо регулювання сфери трудової міграції, в Україні є недостатній рівень правового захисту для трудових мігрантів.

Неналежний рівень оплати праці. Порівняно з багатьма європейськими країнами, рівень заробітних плат в Україні залишається низьким, що стимулює громадян шукати кращі умови праці за кордоном. І навіть попри позитивні зміни в економіці, відповідно до проведених опитувань багато українців вважають, що працювати за кордоном — це економічно вигідніше [30, 31].

Гендерний розрив в оплаті праці за працю рівної цінності також може слугувати мотивом для пошуку роботи за кордоном, особливо з числа молоді [32, 48].

Українська молодь, незважаючи на наявність вищої освіти, часто стикається з труднощами на ринку праці через відсутність достатнього попиту на кваліфіковані кадри в Україні, що змушує їх виїжджати за кордон.

Проблеми з реєстрацією та офіційним працевлаштуванням через занадто бюрократизовану систему працевлаштування.

Незважаючи на спроби удосконалити правову систему та створити більш прозорі механізми для працевлаштування за кордоном, трудові мігранти часто стикаються з проблемами реєстрації та оформлення трудових відносин.

Велика кількість нелегальних мігрантів. Частина трудових мігрантів їде на роботу нелегально або працює без належної реєстрації в країнах призначення. Це призводить до порушень трудових прав і створює проблеми для держави, зокрема в частині недоотримання податків і соціальних внесків.

Відтік кваліфікованих кадрів може негативно позначитися на розвитку ключових секторів економіки та інновацій в Україні. Виїзд громадян України за кордон також має негативні наслідки для демографічної ситуації в Україні, адже виїзд працездатного населення призводить до дефіциту робочої сили.

У дослідженні, проведеному Міжнародною організацією з міграції серед роботодавців по всій Україні у 2024 році, 60 % роботодавців повідомили про брак кваліфікованої робочої сили як основну проблему, яку вони пояснили мобілізацією, еміграцією кваліфікованих українців за кордон та нездатністю платити конкурентоспроможну заробітну плату.

Внутрішнє переміщення також відіграє важливу роль в участі на ринку праці: 16 % внутрішньо-переміщених осіб (далі – ВПО) та 9 % репатріантів були безробітними, але активно шукали роботу, порівняно з 6 % серед непереміщеного населення.¹⁶ Якщо розглядати підтримку, якої потребують безробітні ВПО та репатріанти, що шукають роботу, то 47 % з них висловили потребу в професійному навчанні або отриманні нових кваліфікацій, 43 % – у доступі до можливостей навчання або стажування, а також у консультаціях з питань працевлаштування та розвитку кар'єри, а 39 % – у підтримці при працевлаштуванні через Інтернет [46].

Таким чином, «невідповідність навичок», виявлена як роботодавцями, так і тими, хто шукає роботу в Україні, залишається вирішальним фактором у розробці програм і політики, спрямованих на зміцнення економічної стійкості, що має відношення до розширення участі на внутрішньому ринку праці та визначення потреб у трудовій імміграції.

Іншим обмежувальним фактором ефективності державної політики у сфері трудової міграції є збільшення навантаження на соціальну систему. Внаслідок високого рівня міграції, соціальні послуги в Україні можуть стати менш ефективними, оскільки число осіб, які сплачують податки та роблять внески в систему соціального забезпечення, зменшується.

Отже, виклики, з якими стикається державна політика у сфері трудової міграції в нашій країні є значними та багатогранними. З огляду на зазначене, для підвищення ефективності реалізації такої політики, постає необхідність в запровадженні скоординованих механізмів, спрямованих на посилення захисту прав трудових мігрантів, стимулювати повернення громадян України з-за кордону шляхом посилення економічного розвитку всередині країни в контексті повоєнного відновлення [33].

Формування та реалізація державної політики у сфері трудової міграції в Україні має позитивні результати, зокрема у вигляді оптимізації законодавчої бази та розвитку програм підтримки трудових мігрантів і соціальних ініціатив, однак проблема виїзду висококваліфікованих кадрів, вплив на демографічну ситуацію та соціальні наслідки трудової міграції залишаються актуальними викликами, що потребують комплексного вирішення, в тому числі шляхом поглиблення міжнародної співпраці.

Щороку трудові міграційні проблеми стають все більш актуальними, оскільки вони значно впливають на демографічну та соціально-економічну ситуацію в Україні. Наша країна значно відстає від більшості сусідніх європейських держав за рівнем та якістю життя. Це змушує частину активного та мобільного населення, переважно молодь, шукати кращого життя за кордоном. Вони бачать у міграції вирішення економічних і соціальних проблем, таких як вищі заробітки, комфортне та стабільне життя, безпечне середовище, доступні якісні медичні послуги, розвинену соціальну інфраструктуру, транспорт та чисті вулиці.

Стан реалізації державної політики України у сфері трудової міграції на сьогодні є складним, але з позитивними зрушеннями. Трудова міграція є важливим елементом для української економіки, однак для досягнення ефективних результатів потрібна подальша реформа правової та організаційної частини політики, удосконалення цифрових інструментів для моніторингу та підтримки мігрантів, а також активна робота зі створення міжнародних механізмів захисту прав трудових мігрантів.

2.3. Світовий досвід формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в умовах цифрової трансформації суспільства

Державна політика у сфері трудової міграції, зокрема в умовах цифрової трансформації, є важливою складовою частиною соціально-економічного розвитку багатьох країн. Світовий досвід показує, що країни, активно інтегрують новітні цифрові технології для оптимізації процесів, пов'язаних із трудовою міграцією, захистом прав мігрантів, а також для забезпечення ефективного моніторингу та управління процесом трудової міграції.

Якщо розглядати практику Європейського Союзу, можна зауважити, що він є одним із лідерів у питаннях формування і реалізації політики трудової міграції в умовах цифрової трансформації. До основних напрямів, які запровадили країни Європейського Союзу можна віднести наступні:

- функціонування єдиного цифрового ринку праці (EURES). У рамках програми EURES (European Employment Services) ЄС створено онлайн-платформу для пошуку роботи, яка об'єднує роботодавців і трудових мігрантів із різних країн ЄС. Це дозволяє ефективно поєднувати попит і пропозицію праці на єдиному ринку праці ЄС, надаючи мігрантам доступ до вакансій і можливість перевірки умов працевлаштування в інших країнах [35];

- створення порталу для мігрантів (EU Migration Portal). Платформа надає не тільки інформацію про візи, дозволи на роботу, а й інструменти для інтеграції, включаючи онлайн-курси для вивчення мов, а також доступ до соціальних послуг;

- розвиток механізмів цифрового управління міграцією. ЄС активно розвиває спільні цифрові платформи для управління трудовою міграцією, зокрема для оформлення дозволів на роботу, документів для працевлаштування, реєстрації мігрантів. Такі системи дозволяють зменшити бюрократичні бар'єри і полегшити доступ до правових механізмів для трудових мігрантів.

Іншою країною, де цифрові технології активно використовуються для управління трудовою міграцією є Австралія. Так, в цій країні активно функціонує платформа SkillSelect, яку Австралія використовує для управління кваліфікаційними трудовими мігрантами. Платформа SkillSelect – це онлайн-система, через яку потенційні мігранти можуть подати свої заяви на візи для працевлаштування. Кандидати вносять свої дані, кваліфікацію, досвід роботи, і система автоматично оцінює їх шанси на отримання візи та працевлаштування.

Також в Австралії діють системи електронних віз та перевірки правового статусу перебування в країні. Австралія активно використовує електронні візи, що дозволяє зменшити адміністративні витрати і спростити процес оформлення документів для трудових мігрантів. Також є система електронної перевірки правового статусу мігрантів і роботодавців для забезпечення легальності працевлаштування.

Ще одним кроком на шляху цифровізації механізму формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції, запровадженим в Австралії є інтеграція цифрових технологій у систему навчання та сертифікації. Австралія використовує цифрові платформи для надання

мігрантам доступу до освітніх курсів та сертифікацій, що дає їм змогу адаптуватися до австралійського ринку праці.

Сполучені Штати Америки також активно інтегрують цифрові рішення для управління трудовою міграцією. В країні впроваджено систему E-Verify, яка дозволяє роботодавцям перевіряти правовий статус працівників, що претендують на роботу в США. Вона є обов'язковою для багатьох роботодавців, особливо в сферах, де працюють мігранти (наприклад, сільське господарство). Через електронну систему перевіряється законність дозволу на роботу для іноземних громадян.

Також в США активно використовуються онлайн-платформи для пошуку роботи, такі як LinkedIn, Indeed та інші, де мігранти можуть знайти вакансії по всій країні. Ці платформи допомагають роботодавцям знаходити кваліфіковану робочу силу, в тому числі серед іноземних спеціалістів.

США активно впроваджують електронні паспорти, ID-картки і системи біометричної ідентифікації для мігрантів, що дозволяє спростити процедури візових перевірок та управління робочими візами.

В Канаді також успішно впроваджуються цифрові технології для полегшення процедур міграції. В країні діє система для вибору кандидатів на імміграцію в Канаду Express Entry, яка автоматично оцінює мігрантів на основі їх кваліфікації, досвіду роботи та знання мов. Потенційні мігранти можуть подавати свої заявки через онлайн-платформу, що дозволяє пришвидшити процес відбору.

Також Канада активно використовує цифрові платформи для надання мігрантам доступу до соціальних послуг, пенсійних систем і медичних послуг, що спрощує їх адаптацію на новому місці.

В Індії активно використовуються цифрові технології для відстеження трудових мігрантів, зокрема через eMigrate, державну онлайн-платформу, яка забезпечує реєстрацію мігрантів, надає їм доступ до інформації про можливості працевлаштування за кордоном і забезпечує моніторинг стану їх

правової ситуації.

Філіппіни мають відому систему Philippine Overseas Employment Administration (POEA), яка вже використовує цифрові інструменти для реєстрації, навчання та підготовки трудових мігрантів, що працюють за кордоном [35-36].

Україна може використовувати світовий досвід для оптимізації своєї політики в сфері трудової міграції, зокрема шляхом впровадження цифрових платформ для пошуку роботи за кордоном і для оформлення віз; створення єдиної платформи для моніторингу трудової міграції, яка б дозволила стежити за правами мігрантів, забезпечувати їх захист і мінімізувати нелегальну міграцію; спрощення адміністративних процедур за допомогою цифрових рішень, що зменшить бюрократичні бар'єри для роботодавців і мігрантів; розробки онлайн-курсів і програм для інтеграції трудових мігрантів в країни перебування та полегшення їх адаптації.

Таким чином, досвід країн світу показує, що ті країни, які впроваджують інноваційні цифрові рішення в управлінні трудовою міграцією, значно покращують ефективність своїх політик і забезпечують кращу підтримку для трудових мігрантів.

РОЗДІЛ 3

ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

3.1. Ризики та перспективи трудової міграції для України в умовах воєнного стану

Сьогодні Україна живе в умовах воєнного стану і всі процеси, які відбуваються в нашій країні відбуваються крізь призму потенційної підсвідомої небезпеки. Це в тій, чи іншій мірі позначається на всіх сферах життя та змушує їх зіштовхуватися з багатогранними викликами.

Війна змусила безліч людей покидати свої домівки і шукати прихисток за кордоном.

За даними Євростату станом на 30 вересня 2024 року 4,2 мільйона осіб, які втекли з України внаслідок російської агресії, мали статус тимчасового захисту в країнах ЄС [37].

Країнами ЄС, які прийняли найбільшу кількість бенефіціарів тимчасового захисту з України на кінець липня 2024 року, були Німеччина (1 110 600 осіб; 26,9 % від загальної кількості в ЄС), Польща (976 205 осіб; 23,7 % від загальної кількості в ЄС) та Чехія (369 610 осіб; 9,0 % від загальної кількості в ЄС) [38] (рис. 3.1).

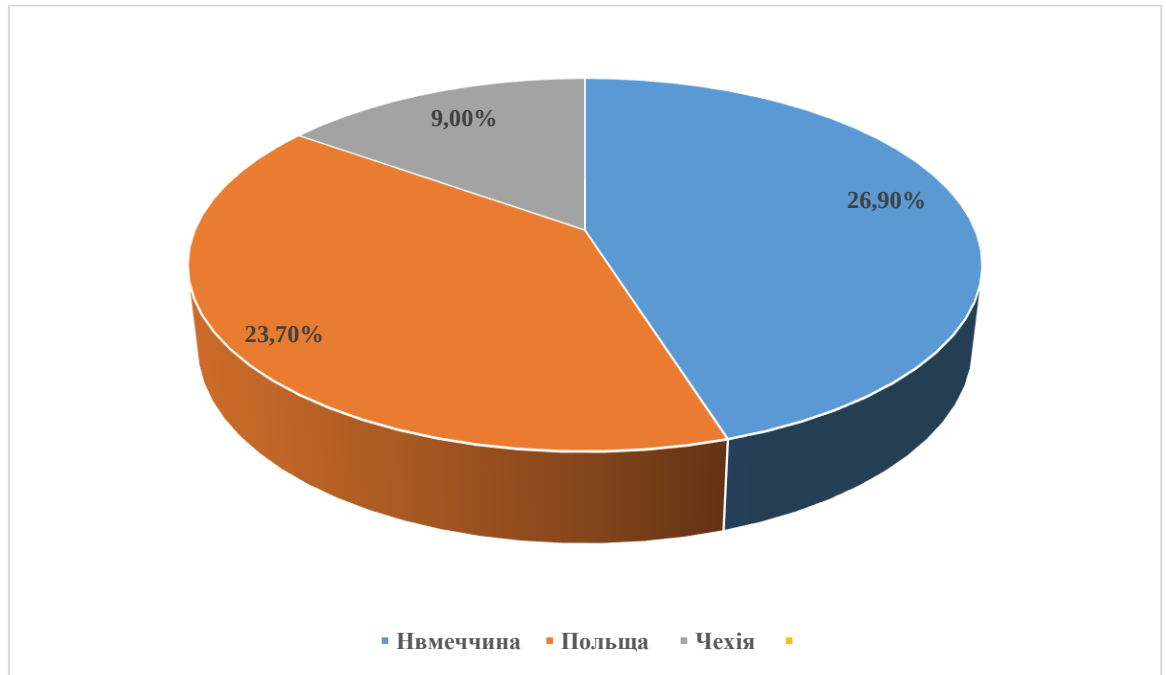

Рисунок 3.1 – Країни ЄС, які прийняли найбільшу кількість бенефіціарів тимчасового захисту з України (станом на кінець липня 2024 року)

Джерело: сформовано на основі джерела [38]

Крім того, міграція висококваліфікованих фахівців, які виїхали під час війни, створює певні виклики для відновлення, але також відкриває можливості для залучення нових інвестицій і технологій. Створення сприятливих умов для повернення та інтеграції українських фахівців може стати ключовим фактором для розвитку інноваційних секторів і стимулювання економічного зростання.

Тому функціонування сфери трудової міграції зіштовхується з безліччю викликів та ризиків. Серед них можна виокремити відсутність елементу безпеки, політична і економічна нестабільність, масовий відтік висококваліфікованих працівників за кордон та зростання ризику нелегальної трудової міграції [39].

Але основним викликом функціонування сфери трудової міграції під час війни є, звісно, безпековий фактор, тобто безпека трудових мігрантів.

Адже вимушені мігранти з числа внутрішньо-переміщених осіб крім відсутності фактору безпеки стикаються ще з рядом інших факторів, зокрема психологічного характеру, пов'язаними з переїздом на нове місце.

З огляду на вищезазначене, не модна обійти увагою і перспективи, які постають перед процесом трудової міграції для України в умовах війни. В основному вони стосуються збільшення потенціалу для розвитку нових галузей та відновлення після війни.

На тлі війни в Україні можуть з'явитися нові можливості для мігрантів, зокрема в сферах, пов'язаних з відновленням країни після війни. Трудові мігранти можуть активно брати участь в процесах відновлення інфраструктури, будівельного сектору, сільського господарства, що може призвести до збільшення нових інвестицій та створення робочих місць [40].

Також можна розглянути гнучкість форм залучення до ринку праці.

Після війни, з розвитком цифрових технологій, можуть з'явитись нові можливості для трудових мігрантів працювати віддалено, що дозволить зберегти зв'язок з Україною. Це є перспективою не тільки для ІТ-сфери, але і для інших галузей, де дистанційна робота стає все більш популярною.

Але подолання нових викликів сприяють удосконаленню міграційної політики. Це передбачає розроблення нових програми та стратегій для підтримки трудових мігрантів.

Також трудова міграція може бути інструментом для пом'якшення економічних наслідків війни, зокрема через грошові перекази від мігрантів, які можуть підтримувати економіку України, фінансуючи потреби своїх родин і сприяючи стабілізації валюти [41-42].

Для визначення позитивних та негативних аспектів трудової міграції в Україні в умовах воєнного стану доречно буде застосувати метод SWOT-аналізу (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – SWOT-аналіз сфери трудової міграції населення в Україні в умовах воєнного стану

Сильні сторони	Слабкі сторони
- Збільшення фінансових надходжень з-за кордону (міграційних доходів). - Поглиблення міжнародної солідарності та підтримки - Мобільність робочої сили та адаптація до нових умов.	- Підвищення рівня нелегальної трудової міграції. - Низькі конкурентні позиції щодо на вітчизняному ринку праці в порівнянні із країнами ЄС. - Складність з реінтеграцією після повернення з-за кордону. - Збільшення фінансових надходжень з-за кордону (міграційних доходів).
Можливості	Загрози
- Підвищення гнучкості на ринку праці. - Можливість здобуття нових професійних навичок та досвіду у країнах Європи, що може бути корисно для повоєнного відновлення економіку України. - Участь у програмах реінтеграції мігрантів. - Залучення міжнародної експертної допомоги. - Запровадження програм розвитку та відновлення України в післявоєнний період та участь в них мігрантів та внутрішньо-переміщених осіб.	- Невизначеність щодо тривалості війни та умов відновлення після її закінчення. - Втрата кваліфікованих кадрів («відтік мізків»). - Скорочення робочої сили в критичних сферах. - Соціальна напруга в країнах перебування мігрантів. - Зниження конкурентоспроможності на ринку праці в результаті відтоку кадрів. - Скорочення кількості платників податків. - Погіршення демографічної ситуацію в країні. - Зниження внутрішнього споживання та економічної активності.

Джерело: розроблено автором.

За результати проведеного аналізу до сильних сторін сфери трудової міграції населення в Україні в умовах воєнного стану нами віднесено наступні чинники.

Збільшення фінансових надходжень з-за кордону (міграційних доходів) – це важливий аспект економічної діяльності країни, який стосується фінансових потоків, що надходять від трудових мігрантів, які працюють за

кордоном і надсилають гроші на батьківщину. Наприклад, за 2023 рік Україна отримала понад 12 мільярдів доларів США від грошових переказів українських трудових мігрантів [30]. Це значна сума, яка допомагає стабілізувати економіку та підтримувати рівень життя громадян.

Поглиблення міжнародної солідарності та підтримки охоплює різні сфери та проявляється в підтримці у сфері безпеки, дипломатичній підтримці, гуманітарній допомозі, інформаційній підтримці та боротьбі з пропагандою.

Мобільність робочої сили та адаптація включає географічну мобільність (переміщення працівників з одного регіону або країни в інший для працевлаштування), професійну мобільність (здатність працівників змінювати професії або індустрії в рамках однієї країни чи на міжнародному рівні, підвищення кваліфікації і перенавчання) та цифрова мобільність (здатність працювати віддалено з будь-якої точки світу).

До слабких сторін функціонування сфери трудової міграції нами віднесено наступні чинники.

Підвищення рівня нелегальної трудової міграції має кілька серйозних негативних наслідків, серед яких порушення трудових прав мігрантів, зростання соціальної напруги, сприяння стимулюванню незаконних практик, таких як торгівля людьми, шахрайство з трудовими контрактами, хабарництво.

Низькі конкурентні позиції щодо на вітчизняному ринку праці в порівнянні із країнами ЄС призводять до високого рівня трудової міграції, втрати кваліфікованих кадрів та проблем у забезпеченні економічного розвитку; вони мають численні економічні, соціальні та політичні наслідки, що значно ускладнюють ефективне регулювання трудової міграції та створюють додаткові виклики для державної політики у цій сфері.

Складність з реінтеграцією після повернення з-за кордону пов'язана з відсутністю ефективних механізмів реінтеграції, зокрема відсутністю відповідних робочих місць та недостатньою кількістю адаптаційних програм,

соціальною ізоляцією, втратою кваліфікації та психологічними труднощами.

Збільшення фінансових надходжень з-за кордону (міграційних доходів). Незважаючи на позитивні ефекти, збільшення міграційних доходів має і негативні наслідки: зниження мотивації для працевлаштування в Україні, залежність від міграційних доходів, скорочення внутрішнього споживчого попиту, низький рівень інвестування в національну економіку.

До можливостей зовнішнього середовища для сфери трудової міграції нами віднесено наступні чинники.

Підвищення гнучкості на ринку праці виявляється в зростанні мобільності робочої сили, збільшення попиту на фріланс та тимчасову працю, полегшення переходу між секторами та професіями;

Можливість здобуття нових професійних навичок та досвіду у країнах Європи, що може бути корисно для повоєнного відновлення економіку України передбачає доступ до високоякісних освітніх програм за кордоном, здобуття практичний досвід на міжнародних підприємствах, розвиток навичок міжкультурної комунікації, створення професійних контактів;

Участь у програмах реінтеграції мігрантів – допомагають полегшити процес реінтеграції і надають мігрантам можливості для адаптації та знову інтеграції в українське суспільство. Такі програми включають фінансову та економічну підтримку, навчання та перекваліфікацію, проходження психологічних тренінгів та консультацій; надання правової допомоги;

Залучення міжнародної експертної допомоги – це консультації та технічна допомога від міжнародних організацій, обмін досвідом з іншими країнами, вдосконалення правового статусу трудових мігрантів, підтримка програм реінтеграції, фінансування проектів, участь у Міжнародних програмах для трудових мігрантів;

Запровадження програм розвитку та відновлення України в післявоєнний період та участь в них мігрантів та внутрішньо-переміщених осіб має велике значення для відновлення економіки та інфраструктури країни

після війни, а також для забезпечення стабільності та розвитку її соціальних і економічних інститутів, а участь в осіб у процесі повоєнного відновлення.

До загроз зовнішнього середовища для сфери трудової міграції нами віднесено наступні чинники.

Невизначеність щодо тривалості війни та умов відновлення після її закінчення може мати як соціальні, так і економічні наслідки, а саме: зниження інвестиційної привабливості, зменшення кількості трудових ресурсів та втрата висококваліфікованих працівників, відсутність інфраструктури для реінтеграції, психологічний тиск на населення, соціальна напруга та політичні кризи;

Втрата кваліфікованих кадрів («відтік мізків») призводить до зростання дефіциту кадрів на ринку праці та нестачі спеціалістів у важливих галузях, зменшення податкових надходжень, зниження виробничої спроможності, втрата інтелектуального потенціалу та зниження інноваційного потенціалу;

Скорочення робочої сили в критичних сферах призводить до нестачі робочих рук та погіршення якості послуг у критичних сферах, таких як охорона здоров'я, енергетика, інфраструктура, сільське господарство, транспорт, безпека і оборона. Це становить серйозну загрозу для соціально-економічної стабільності та національної безпеки країни.

Соціальна напруга в країнах перебування мігрантів може призвести до серйозних соціальних і політичних наслідків, включаючи загострення міжетнічних і міжкультурних конфліктів, зростання радикальних і популістських рухів, а також погіршення економічних умов для місцевого населення;

Зниження конкурентоспроможності на ринку праці в результаті відтоку кадрів може мати серйозні наслідки для розвитку внутрішнього ринку праці, зокрема для інвестицій, інновацій та загального економічного зростання. Це призводить до втрати кваліфікованої робочої сили, погіршення економічного зростання, погіршення інвестиційного клімату, зниження рівня зайнятості;

Скорочення кількості платників податків може призвести до значного зменшення бюджетних надходжень і порушення фінансової рівноваги, послаблення соціальних програм, зниження довіри до державних інститутів і зростання тіньової економіки;

Погіршення демографічної ситуацію в країні є важливою загрозою для економічної та соціальної стабільності, оскільки це може впливати на різні аспекти життя держави та її громадян. Основні загрози, пов'язані з погіршенням демографічної ситуації, включають: скорочення робочої сили, Збільшення навантаження на соціальні системи (зростання витрат на пенсії та медичне обслуговування), спад економічної активності, низький рівень народжуваності, погіршення якості трудових ресурсів;

Зниження внутрішнього споживання та економічної активності є серйозною загрозою для стабільності національної економіки, оскільки ці фактори можуть спричинити низку негативних наслідків для бізнесу, державних фінансів і соціального добробуту. До основних аспектів цього процесу можна віднести падіння виробництва і скорочення бізнес-активності, зменшення податкових надходжень, зростання боргового навантаження, скорочення внутрішніх інвестицій, зниження соціальних стандартів, зниження стабільності національної валюти.

Результати проведеного аналізу свідчать про перевагу загроз та слабких сторін процесу трудової міграції населення в Україні в умовах воєнного стану над можливостями та сильними сторонами.

Водночас, виокремлення сильних сторін та можливостей дає змогу розробити відповідні механізми реагування та стратегії для регулювання цього процесу. Адже з одного боку, трудова міграція створює значні ризики, зокрема відтік кваліфікованих кадрів і соціальні наслідки для мігрантів, а з іншого – відкриває нові можливості для відновлення економіки та розвитку нових галузей, де мігранти можуть відігравати ключову роль.

Проте стабільність і розвиток будь-якої економічної системи неможливі

без гармонійного соціального середовища, яке забезпечить активне включення громадян у процеси відновлення.

З метою отримання більш повної картини щодо впливу різних факторів на трудову міграцію в умовах війни варто застосувати PESTEL-аналіз, який дозволяє оцінити макросередовище за кількома ключовими категоріями: політичними, економічними, соціальними, технологічними, екологічними та правовими (табл. 3.2).

Таблиця 3.2 – PESTEL-аналіз сфери трудової міграції населення в Україні в умовах воєнного стану

Політичні фактори	• Війна та нестабільність. • Міжнародна підтримка. • Зміни в політиці щодо біженців. • Зовнішня політика та дипломатія.
Економічні фактори	• Зниження рівня економічної активності. • Підтримка економічної стабільності в Україні шляхом здійснення грошових переказів з-за кордону. • Покращення умов для працевлаштування українців за кордоном. • Дефіцит робочої сили в Україні.
Соціальні фактори	• Масова еміграція та зміна демографічній ситуації. • Соціальна адаптація трудових мігрантів. • Створення соціальної напруги після закінчення війни в результаті розриву між поколіннями. • Підтримка соціальної згуртованості та психологічного здоров'я населення.
Технологічні фактори	• Розвиток цифровізації і дистанційної роботи. • Розвиток технологій для адаптації мігрантів.
Екологічні фактори	• Вплив війни на довкілля. • Міграція з огляду на погіршення екологічної ситуації в Україні.
Правові фактори	• Правова невизначеність і статус трудових мігрантів в країнах перебування. • Посилення захисту прав мігрантів шляхом підписання міжнародних угод. • Забезпечення безпеки трудових мігрантів в країнах, з якими не укладено угоди про співпрацю щодо захисту прав трудових мігрантів.

Джерело: розроблено автором.

За результатами проведеного аналізу оцінки середовища сфери трудової міграції населення в Україні в умовах воєнного стану до політичних факторів можна віднести наступні фактори:

- Війна та нестабільність є важливими факторами, які мають численні і складні наслідки для країни: економічні, політичні, соціальні, гуманітарні та зовнішньоекономічні;
- Міжнародна підтримка є важливим політичним фактором, який може суттєво вплинути на стабільність та розвиток сфери трудової міграції населення, особливо в умовах війни. Вона включає в себе як дипломатичну, так і матеріальну, фінансову та гуманітарну допомогу від інших держав, міжнародних організацій та неурядових структур;
- Зміни в політиці щодо біженців є важливим політичним фактором, що впливає на державну безпеку, гуманітарні ініціативи, соціальну стабільність і міжнародні відносини. Політика щодо біженців охоплює ряд аспектів, таких як прийом, інтеграція, захист прав біженців, а також механізми, що забезпечують їхнє переселення. Тому Зміни в політиці щодо біженців впливають на життя самих біженців, але й можуть мати значний вплив на внутрішню політичну ситуацію, економіку, соціальну стабільність і міжнародні відносини країни.
- Зовнішня політика та дипломатія – є ключовими політичними факторами, які визначають міжнародні відносини держави, впливають на її глобальний статус і сприяють вирішенню внутрішніх та зовнішніх проблем. Зовнішня політика та дипломатія включають в себе стратегії взаємодії з іншими державами, міжнародними організаціями та різноманітними дипломатичними структурами для досягнення національних інтересів у сфері зовнішньої трудової міграції.

До економічних факторів середовища можна віднести наступні:

- Зниження рівня економічної активності є важливим економічним фактором, який здатний змінювати не тільки економічну ситуацію в країні, а

й політичний ландшафт. Це явище може спричинити серйозні соціальні та економічні проблеми, підвищити політичну нестабільність, змусити уряди змінювати політичні стратегії і впроваджувати нові економічні реформи;

- Підтримка економічної стабільності в Україні шляхом здійснення грошових переказів з-за кордону сприяють зміцненню валютних резервів, підвищенню споживчого попиту та зменшенню рівня бідності. Це також впливає на соціальну стабільність і підтримку політичної стабільності в країні;

- Покращення умов для працевлаштування українців за кордоном – українські трудові мігранти складають значну частину робочої сили в різних країнах світу особливо в умовах сьогодення, і поліпшення умов для їх працевлаштування може мати як позитивні, так і негативні наслідки для економіки та політичної ситуації в Україні. Покращення умов для важливим політичним фактором, що сприяє економічній стабільності країни, покращенню соціальної ситуації, розвитку міжнародних відносин і національних програм підтримки трудових мігрантів, але водночас слугує перешкоджаючим фактором у реалізації стратегії щодо повернення громадян з-за кордону;

- Дефіцит робочої сили в Україні має значний вплив на сферу трудової міграції, оскільки це явище може бути як причиною, так і наслідком активізації трудової міграції, він також впливає на ринок праці, змінюючи його структуру, стимулюючи залучення іноземних робітників та створюючи економічні та соціальні виклики.

До соціальних факторів відповідно до аналізу відноситься:

- Масова еміграція та зміна демографічній ситуації в Україні значно впливають на сферу трудової міграції, оскільки ці процеси взаємопов'язані і мають далекосяжні наслідки для економіки, соціальної структури та політики країни. Втрата населення через еміграцію, зміни у віковій структурі та зниження народжуваності створюють нові виклики для України, які також позначаються на ринку праці, трудовій міграції та державній політиці в цій

сфері;

- Соціальна адаптація трудових мігрантів визначає, наскільки ефективно трудові мігранти інтегруються в нове середовище, як це впливає на їх трудову діяльність, соціальний статус і загальний добробут. Одночасно, соціальна адаптація має значення для національних економік та соціальних систем, оскільки впливає на стабільність на ринку праці, демографічну ситуацію та соціальні процеси;

- Створення соціальної напруги після закінчення війни в результаті розриву між поколіннями. Покоління, яке пережило війну, може мати інші соціальні та економічні потреби порівняно з молодшим поколінням, яке прагне до нових можливостей і кар'єрних перспектив. Це може призвести до внутрішніх конфліктів, де молодь, шукаючи кращих умов для розвитку та працевлаштування, може масово мігрувати за кордон, що, в свою чергу, посилює відтік кваліфікованих кадрів і загострює проблему демографічного старіння країни.

- Підтримка соціальної згуртованості та психологічного здоров'я населення важливим аспектом для забезпечення гармонійного розвитку як національних, так і міжнародних соціальних відносин, адже без належної підтримки та адаптації мігрантів до нових умов, особливо в умовах війни або економічної нестабільності, можливе виникнення психологічних проблем, таких як стрес, ізоляція та депресія. Тому важливо створювати програми підтримки для трудових мігрантів, включаючи психологічну допомогу та соціальну інтеграцію, що допоможе зберегти психологічну стабільність та зміцнити соціальну згуртованість у країнах походження та перебування.

До технологічних факторів відповідно до аналізу нами віднесено:

- Розвиток цифровізації і дистанційної роботи відкриває нові можливості для працівників і роботодавців. Завдяки цифровим технологіям, з'являється можливість виконувати роботу на відстані, що знижує необхідність фізичної міграції. Це дозволяє багатьом професіоналам, зокрема

в сферах ІТ, маркетингу, дизайну, освіти та інших, працювати з будь-якої точки світу, не покидаючи рідної країни. Такий тренд може зменшити масштаби традиційної трудової міграції, оскільки мігранти можуть залишатися в рідних країнах, одночасно забезпечуючи себе доходами від закордонних роботодавців. Однак це також створює нові виклики для регулювання працевлаштування, захисту прав працівників і розвитку відповідної інфраструктури для підтримки дистанційної праці. У довгостроковій перспективі цифровізація може призвести до зміщення традиційних моделей міграції та змінити попит на кваліфіковану робочу силу в глобальному контексті;

- Розвиток технологій для адаптації мігрантів значно полегшує процес інтеграції в нові соціальні та економічні умови. Сучасні технології, зокрема мобільні додатки, онлайн-платформи та інструменти для перекладу, дозволяють мігрантам швидше адаптуватися до нових мовних, культурних та юридичних реалій. Онлайн-курси з вивчення мови, платформи для пошуку роботи та професійного навчання допомагають мігрантам покращити свої кваліфікації та знайти робочі місця в країні перебування. Крім того, технології, що забезпечують доступ до соціальних послуг, медичної допомоги та юридичних консультацій, дозволяють мігрантам краще захищати свої права і інтегруватися в місцеве суспільство. Такий розвиток технологій не тільки покращує економічне становище мігрантів, але й знижує рівень соціальної напруги в країнах їх перебування, оскільки полегшує процес їх інтеграції та зменшує можливість соціальної ізоляції.

До екологічних факторів відповідно до аналізу нами віднесено:

- Вплив війни на довкілля. Війна має значний вплив на довкілля, спричиняючи широкий спектр екологічних проблем, які можуть мати тривалі наслідки для природних ресурсів, екосистем і людських спільнот;
- Міграція з огляду на погіршення екологічної ситуації в Україні. Війна зазвичай призводить до руйнування екосистем, забруднення водних та

земельних ресурсів, а також до вивільнення небезпечних відходів, що підривають екологічну стабільність та має серйозні наслідки для сфери міграції, оскільки екологічні катастрофи, спричинені військовими діями, змушують людей покидати свої домівки, створюючи нові потоки внутрішньої та зовнішньої міграції. Це стає однією з причин виникнення «екологічних мігрантів», які змушені шукати нові місця для життя через погіршення умов навколишнього середовища.

До правових факторів нами віднесено:

- Правова невизначеність і статус трудових мігрантів в країнах перебування мають значний вплив на сферу трудової міграції, створюючи ряд проблем як для мігрантів, так і для економік країн, що їх приймають. До них належать незахищеність прав трудових мігрантів, незаконне перебування і нелегальна праця, проблеми з мобільністю і можливостями для працевлаштування;
- Посилення захисту прав мігрантів шляхом підписання міжнародних угод є важливим кроком для забезпечення правової підтримки та соціального захисту трудових мігрантів на глобальному рівні. Такі угоди дозволяють стандартизувати умови праці, житла, медичного обслуговування та соціальних виплат для мігрантів, забезпечуючи їм правовий захист від дискримінації, експлуатації та нелегальної трудової діяльності. Міжнародні угоди, зокрема в рамках ООН або Міжнародної організації праці (МОП), сприяють гармонізації національних законодавств щодо прав мігрантів, встановлюючи обов'язкові норми, які забезпечують безпечні умови праці та підтримують соціальну інтеграцію мігрантів у країнах перебування, зменшуючи рівень незаконної трудової міграції та створюючи ефективні механізми захисту їхніх прав;
- Забезпечення безпеки трудових мігрантів в країнах, з якими не укладено угоди про співпрацю щодо захисту прав трудових мігрантів є серйозним викликом, оскільки такі мігранти часто опиняються у вразливому

становищі, без належного правового захисту та можливості звернутися за допомогою у випадку порушення їхніх прав. В таких країнах мігранти можуть зіткнутися з експлуатацією, поганими умовами праці, відсутністю соціальних гарантій та юридичних механізмів для захисту своїх інтересів. Для забезпечення їхньої безпеки необхідно розвивати механізми двостороннього та багатостороннього співробітництва з такими країнами, включаючи дипломатичний тиск, моніторинг ситуації на місцях, а також підтримку правозахисних організацій, які можуть допомогти у захисті прав трудових мігрантів, навіть в умовах відсутності формальних угод.

Проаналізувавши тенденції руху трудової міграції в Україні можна виокремити можна зауважити досить великий спектр можливостей і викликів. Проте важливим є використання цих можливостей для розвитку та підтримки економіки, одночасно з тим, щоб розв'язувати правові, соціальні та екологічні проблеми трудових мігрантів як в Україні, так і за кордоном.

3.2. Заходи щодо удосконалення нормативно-правової бази формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в умовах цифрової трансформації суспільства

Процес цифровізації, використання новітніх технологій, автоматизація і розвиток інформаційних систем сприяють значним трансформаціям процесу регулювання трудової міграції [43]. Вони відкривають нові можливості для управління трудовою міграцією, однак існують виклики, які потребують вдосконалення, зокрема, нормативно-правової бази в процесі реалізації державно політики.

З огляду на це можна виокремити насипні заходи щодо удосконалення нормативно-правової бази:

1. Полегшення процедур працевлаштування. Спрощення процесу працевлаштування іноземців та осіб без громадянства, створюючи зручні електронні системи для оформлення віз і дозволів.

2. Розроблення механізмів щодо посилення захисту прав трудових мігрантів. Це сприятиме поліпшенню умов праці, забезпеченню соціальної справедливості та запобіганню експлуатації, а також сприятиме інтеграції трудових мігрантів у приймаючі суспільства, зміцнюючи їх соціальний захист і забезпечуючи рівні можливості для всіх працівників.

3. Створення умов для збереження мобільності трудових мігрантів, у тому числі через розвиток онлайн-освіти та програм професійного розвитку. Це передбачає розробку державних програм з навчання та перепідготовки трудових мігрантів, адаптованих до змін на ринку праці.

4. Удосконалення законодавства в частині захисту прав трудових мігрантів у цифровому середовищі. Розробка норм, що стосуються захисту прав мігрантів в умовах цифрової трансформації, зокрема у питаннях онлайн-роботи, умов праці, виплат та соціального захисту.

5. Боротьба з кіберзлочинністю, яка може впливати на безпеку інформації працівників з числа іноземних громадян чи внутрішньо-переміщених осіб. Реалізація цього заходу сприятиме зміцненню довіри до цифрових технологій, підвищенню рівня безпеки працівників та гарантуванню їхніх прав на конфіденційність і захист від кіберзлочинів, що можуть негативно вплинути на їхнє життя та професійну діяльність.

6. Оптимізація процедур видачі посвідок на тимчасове проживання і дозволів на застосування праці іноземців та осіб без громадянства.

7. Використання великих баз даних (Big Data) та аналітичних інструментів для моніторингу трудової міграції, аналізу тенденцій на ринку праці та прогнозування потреб у трудових ресурсах на коротко- та

довгострокову перспективу [44].

8. Створення єдиної електронної платформи для реєстрації трудових мігрантів, де можна буде надавати всі необхідні документи, отримувати візи, дозволи на роботу, оформляти страхування, сплачувати податки тощо. Це дозволить знизити бюрократичні бар'єри та забезпечити швидкий обмін інформацією між державними органами, роботодавцями та мігрантами.

9. Створення законодавчого підґрунтя для інтеграції України в Європейську мережу служб зайнятості.

10. Розвиток технологій для зручної адаптації мігрантів до нових умов. Це може включати створення мобільних додатків та онлайн-ресурсів для трудових мігрантів, які допоможуть їм швидко адаптуватися до нових умов.

11. Розробка електронних віз та дозвільних систем сприятиме спрощенню процесу легалізації трудових мігрантів. Це дозволить мінімізувати бюрократичні бар'єри, зменшити корупційні ризики та покращити контроль за міграційними потоками.

12. Розробка і впровадження єдиного реєстру трудових мігрантів сприятиме ефективному обліку і моніторингу працівників з інших країн, покращенню управління трудовою міграцією, забезпеченню прозорості на ринку праці та боротьбі з нелегальною зайнятістю. Це також дозволить полегшити процес надання соціальних гарантій та послуг трудовим мігрантам, підвищити рівень захисту їхніх прав, а також сприятиме кращій інтеграції мігрантів у приймаючі суспільства та економіки.

13. Створення законодавчого підґрунтя для оптимізації механізму застосування праці іноземців та осіб без громадянства в Україні покликане сприяти спрощенню процедур працевлаштування цих категорій осіб, забезпеченню їх правового захисту, а також підвищенню ефективності використання праці в економіці країни. Це дозволить залучати кваліфікованих працівників, сприятиме розвитку стратегічних секторів

економіки, покращенню конкурентоспроможності на ринку праці та інтеграції іноземців в українське суспільство.

14. Забезпечення принципу соціальної справедливості між тими громадянами України, які залишались в Україні, та громадянами, які повертаються (репатріантами) сприятиме створенню рівних умов для розвитку та інтеграції всіх громадян, незалежно від їхнього місця проживання. Це забезпечить справедливий доступ до соціальних, економічних та правових благ, покращить соціальну згуртованість, сприятиме поверненню кваліфікованих кадрів і відновленню економічного потенціалу, а також зміцнить національну єдність і підтримку стабільності в суспільстві.

15. Здійснення заходів щодо сприяння зайнятості населення.

Удосконалення нормативно-правової бази щодо трудової міграції в умовах цифрової трансформації має бути орієнтоване на інтеграцію новітніх технологій у систему управління трудовими потоками, забезпечення прав мігрантів, а також адаптацію до нових умов праці в цифровому середовищі [44, 45]. Це дозволить не лише підвищити ефективність працевлаштування та інтеграції мігрантів, а й мінімізувати ризики, пов'язані з новими цифровими реаліями.

3.3. Пріоритети цифровізації механізму реалізації державної політики у сфері трудової міграції в контексті євроінтеграції

У сучасному глобалізованому світі питання трудової міграції стає все більш актуальним. Сфера трудової міграції є однією з найважливіших для України, яка зазнає значних змін внаслідок євроінтеграційних процесів. Успішна реалізація державної політики у цій сфері вимагає впровадження

сучасних цифрових технологій для оптимізації процесів, зниження бюрократії та забезпечення захисту прав трудових мігрантів.

В умовах війни ринок праці проходить складний період, сповнений викликів та можливостей. Війна призвела до масового вимушеного переселення населення, що негативно вплинуло на рівень зайнятості. Ринок праці не має необхідної кількості кваліфікованих спеціалістів, що вимагає залучення кадрів з числа іноземних громадян. Проте іноземні громадяни, які прагнуть знайти роботу в іншій країні, стикаються з численними бар'єрами, що ускладнюють їх доступ до ринку праці. Такі складнощі доступу іноземців до ринку праці можуть мати серйозні наслідки як для самих мігрантів, так і для економіки нашої країни.

Відповідно до дослідження, проведеного Міжнародною організацією з міграцій щодо ставлення громадян України до залучення іноземної робочої сили 47 % респондентів відповіли, що це було б позитивним явищем і що вони не мають жодних побоювань. Основною причиною позитивного сприйняття прибуття мігрантів є їхня підтримка економіки: 48 % людей вважають, що вони приносять користь українській економіці. Це пов'язано з усвідомленням викликів, які зараз стоять перед українською економікою: три чверті респондентів вважають, що Україна зараз відчуває нестачу працівників у деяких галузях (74 %). Хоча значних відмінностей між регіонами, статтю чи віком респондентів не було виявлено, безробітні респонденти дещо рідше погоджувалися з тим, що існує дефіцит робочої сили (67 %), порівняно з респондентами, які мають власний бізнес, або студентами (80 %). Власники бізнесу також частіше визначали позитивні аспекти приїзду мігрантів: 30% респондентів зазначили, що мігранти принесуть на ринок праці нові технології та досвід, а чверть вважають, що міграція сприятиме створенню нових робочих місць [46].

Нами визначено ключові пріоритети щодо подальшої цифровізації механізму реалізації державної політики трудової міграції для України, які представлено на рис. 3.2.

Рисунок 3.1 – Пріоритети щодо подальшої цифровізації механізму реалізації державної політики трудової міграції для України

Джерело: розроблено автором.

Одним з головних документів, що визначає напрямки євроінтеграції в Україні, є Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, яка включає питання працевлаштування, прав трудових мігрантів та інтеграції в європейський ринок праці [47].

В контексті вищезазначеного цифровізація механізмів реалізації державної політики у сфері трудової міграції набуває особливого значення в умовах глобалізації та інтеграції в європейське співтовариство.

Отже, доцільно зосередитися на пріоритетах процесу цифровізації механізму реалізації державної політики у сфері трудової міграції в контексті інтеграції України в європейський простір.

Перше, що можна виокремити, це інтеграція з єдиним європейським ринком праці.

В Україні вже здійснюються підготовчі процеси для інтеграції з європейськими цифровими платформами для трудових мігрантів, такими як EURES (Європейська мережа служб зайнятості), яка дозволяє громадянам з країн ЄС та третіх країн шукати роботу в інших країнах ЄС. Але цей процес не є швидким та потребує залучення різних ресурсів та підготовки законодавчого підґрунтя.

Приєднання України до Європейської мережі служб зайнятості (EURES) має наступні позитивні наслідки.

1. Приєднання до EURES дозволить українським громадянам отримати доступ до більш широкого ринку праці Європейського Союзу, а громадянам Європейського Союзу до українського ринку праці.
2. Адаптація до стандартів ЄС. Україна зможе адаптувати свою трудову політику та законодавство до європейських стандартів, що покращить умови праці та захист прав працівників. Зокрема, це включатиме питання соціального забезпечення, трудових договорів, умов праці та охорони праці.
3. Сприяння економічному розвитку. Залучення українських працівників до ринку праці ЄС може сприяти розвитку національної економіки через збільшення грошових переказів з-за кордону. Проте також можуть виникнути виклики, відтоком робочої сили з України.
4. Зростання кваліфікаційного рівня українських працівників. Мобільність працівників дозволить українцям отримувати нові навички та досвід, що згодом може бути використано для покращення ситуації на ринку праці всередині України.

5. Поглиблення співпраці між Україною та країнами ЄС. Приєднання до EURES стане важливим кроком на шляху інтеграції України з Європейським Союзом, що поглибить політичну та економічну співпрацю між державами. Це також сприятиме розвитку двосторонніх відносин, зокрема у сфері працевлаштування та мобільності робочої сили.
6. Сприяння популяризації програм мобільності для молоді, таких як стажування, обміни студентами і робота під час навчання, що дозволить молодим людям набувати досвіду та працювати в різних країнах ЄС.
7. В довгостроковій перспективі, приєднання до EURES може стати важливою частиною стратегічної інтеграції України в Європейський Союз, що сприятиме не лише економічному розвитку, а й покращенню загального рівня життя в Україні.

Але процес приєднання має також низку викликів для українського ринку праці. Приєднання до EURES може створити певний тиск на внутрішній ринок праці України, зокрема через можливість втрати кваліфікованих кадрів, які будуть виїжджати до країн ЄС на більш вигідні умови праці.

Таким чином, приєднання України до EURES є важливим кроком для інтеграції в європейський трудовий ринок, що відкриває нові можливості для громадян, але також вимагає вирішення певних соціально-економічних викликів на національному рівні.

Для забезпечення ефективного управління процесом залучення іноземних громадян до ринку праці може стати застосування інструменту так званого «єдиного вікна», тобто створення єдиної інформаційної системи, яка об'єднуватиме дані з усіх державних органів, задіяних у процесах трудової міграції. Це включає дані про вакансії, дозволи на працевлаштування, інформацію про права мігрантів та їх соціальні гарантії. Єдина система дозволить усім учасникам процесу швидко отримувати актуальну інформацію,

що значно зменшить час на ухвалення рішень.

Окрему увагу слід приділити створенню електронних механізмів, які контролюватимуть дотримання прав трудових мігрантів. Впровадження гарячих ліній та онлайн-звернень може допомогти у випадках порушення прав, а також забезпечить швидку реакцію держави на випадки експлуатації чи дискримінації.

Наступним важливим етапом розвитку інтеграційних процесів на глобальному ринку праці в умовах цифрової трансформації є створення єдиної бази для шукачів роботи і роботодавців. Це може стати потужним інструментом для зменшення бар'єрів між країнами та регіонами всередині країни, сприяння більш ефективному пошуку робочих місць і кваліфікованих кадрів, що здатне позитивно вплинути на ринок праці. Адже створення єдиної бази даних як централізованої платформа, яка об'єднує інформацію про вакансії та резюме з різних джерел, надаючи можливість роботодавцям і шукачам роботи ефективно взаємодіяти між собою слугує корисним інструментом як для потенційних кандидатів на посади, так і для роботодавців.

Така платформа може містити не тільки резюме шукачів роботи та вакансії від роботодавців, а й передбачати алгоритми пошуку та підбору, які забезпечують максимально релевантні відповідності між резюме і вакансіями, виходячи з професійних навичок, досвіду роботи, географічних переваг тощо. Запровадження такої системи має ряд переваг:

- швидкість та зручність пошуку. Чітка система пошуку вакансій і кандидатів дозволяє швидко знайти необхідного фахівця чи роботу, зменшуючи витрати часу для обох сторін.
- Глобальний доступ. Така платформа дозволяє мати доступ до вакансій і резюме по всьому світу, знижуючи географічні бар'єри і створюючи можливості для міжнародної трудової міграції. Це також дозволяє роботодавцям знайти найкращих кандидатів незалежно від їхнього місцезнаходження.

- Полегшення процесу інтеграції. Шукаючи роботу в іншій країні, трудовим мігрантам важко зібрати всю необхідну інформацію про робочі місця та вимоги роботодавців. Єдина база дозволяє зібрати всі дані в одному місці, що полегшує процес адаптації.
- Зниження витрат. Оскільки багато процесів автоматизовано, це знижує витрати для роботодавців на пошук кандидатів і для шукачів – на пошук вакансій і інтерв'ю.
- Покращення якості підбору кадрів. Кандидати отримують можливість вибрати вакансії, які найкраще відповідають їхнім навичкам і досвіду, а роботодавці – знайти найбільш підходящих фахівців.

Але враховуючи те, що база міститиме особисті дані користувачів, важливо забезпечити належний рівень захисту даних з метою уникнення їх несанкціонованого використання або витоку.

Наступним пріоритетом може бути запровадження електронних віз та системи онлайн-реєстрації трудових мігрантів.

Розробка електронних віз є частиною стратегії цифрової трансформації в ЄС. Для нашої країни це може передбачати створення електронних платформ для подачі заяв на робочі візи та дозвільні документи, а також спрощення адміністративних процедур через використання онлайн-сервісів.

Важливим елементом процесу реалізації державної політики у сфері трудової міграції в контексті євроінтеграції є діяльність щодо відповідності приведення національного законодавства зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції та праву Європейського Союзу (*acquis* ЄС).

Ось деякі приклади здійснення цього процесу. Іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, користуються тими самими правами і свободами, а також несуть такі самі обов'язки, як і громадяни України, за винятками, встановленими Конституцією, законами чи міжнародними договорами України.

Дія Закону України «Про зайнятість населення» поширюється як на громадян держав-членів Європейського Союзу (громадян ЄС) та членів їх сімей, так і на громадян третіх країн (відповідно до законодавства ЄС). Процедура отримання дозволу на працевлаштування для громадян держав-членів Європейського Союзу (громадян ЄС) та членів їхніх сімей є такою ж, як і для громадян третіх країн. Іноземці та особи без громадянства можуть вступати до профспілок, якщо це передбачено їхніми статутами (частина друга статті 6 Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності»).

Протягом 2017-2022 років було суттєво спрощено правовий механізм отримання дозволу на застосування праці іноземців та осіб без громадянства (далі – дозвіл), а також враховано пропозиції бізнесу щодо працевлаштування іноземців на підставі відповідного дозволу. Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо працевлаштування іноземців та осіб без громадянства в Україні та надання послуг з посередництва у працевлаштуванні за кордоном» внесено зміни до Закону України «Про зайнятість населення», зокрема:

- передбачено можливість працевлаштування іноземців на посади за сумісництвом в одного роботодавця без отримання додаткового дозволу на працевлаштування за умови, що строк роботи за сумісництвом не перевищує строку дії дозволу за основним місцем роботи (раніше така можливість була доступна лише для високооплачуваних іноземних спеціалістів);

- окреслено право працевлаштовувати працівників філій та представництв юридичної особи без дозволу на застосування праці без отримання дозволу на працевлаштування;

- значно скорочено перелік осіб, які можуть бути працевлаштовані лише за формальним дозволом;

- скорочено перелік окремих категорій іноземців та осіб без громадянства, для яких роботодавці повинні подавати додаткові документи;

- роботодавцям надано можливість задовольняти свої потреби в робочій силі за рахунок праці іноземців та осіб без громадянства у разі відсутності на внутрішньому ринку праці відповідної кваліфікованої робочої сили (скасовано вимогу щодо виплати іноземним працівникам 10 та 5 мінімальних заробітних плат);

- встановлено рівні умови оплати праці як для громадян України, так і для іноземців та осіб без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах;

- створено правове підґрунтя для працевлаштування іноземців та осіб без громадянства, які навчаються в Україні у вітчизняних навчальних закладах.

Наразі ведеться активна робота над реформуванням єдиного дозволу на перебування та працевлаштування іноземців, яка, як очікується, буде максимально гармонізована із законодавством ЄС у сфері вільного пересування працівників з урахуванням положень Директиви (ЄС) 2024/1233 Європейського Парламенту та Ради від 24 квітня 2024 року про єдину процедуру подання заяви на отримання єдиного дозволу для громадян третіх країн на проживання та працевлаштування на території держави-члена та про спільний набір прав для працівників з третіх країн, які легально проживають в державі-члені (нова редакція).

Таким чином, іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, мають такі ж права, обов'язки та відповідальність, як і громадяни України, за винятком випадків, коли законом або міжнародними договорами встановлені конкретні винятки. Закон «Про зайнятість населення» однаково застосовується до громадян ЄС, членів їхніх сімей та громадян третіх країн з єдиною процедурою отримання дозволу на працевлаштування. Реформи 2017-2022 років спростили процес отримання дозволів, що полегшило працевлаштування іноземців.

Внесені зміни дозволяють працювати неповний робочий день без додаткових дозволів, надають трудові права працівникам філій та скасовують

вимоги щодо мінімальної заробітної плати та великої кількості документації. Умови оплати праці відтепер застосовуються до українців та іноземних працівників, а законодавчі положення сприяють працевлаштуванню іноземних студентів, які навчаються в Україні.

Поточні зусилля спрямовані на реформування дозволу на проживання та працевлаштування, приведення його у відповідність до стандартів ЄС у сфері вільного пересування та інтеграцію Директиви (ЄС) 2024/1233 про єдині дозволи для громадян третіх країн.

Хоча визначення пріоритетів не дає миттєвих результатів, проте створення та запуск механізмів в рамках реалізації державної політики у сфері трудової міграції вже на етапі їх розроблення вже окреслює позитивні перспективи. Реалізація механізмів та процесів цифровізація також покликана сприяти активізації міжнародної співпраці у цій сфері. Обмін даними з країнами ЄС щодо трудової міграції, а також участь у спільних проектах у сфері захисту прав мігрантів допоможе Україні інтегруватися в європейський ринок праці та забезпечити дотримання міжнародних стандартів.

Запровадження електронних сервісів в процесі реалізації державної політики у сфері трудової міграції може значно полегшити процес інтеграції іноземців на ринку праці, що в свою чергу принесе вигоду як самим мігрантам, так і економіці країни, тим більше в контексті євроінтеграційних процесів. Це дозволяє оптимізувати управлінські процеси, зменшити бюрократичні бар'єри, забезпечити захист прав трудових мігрантів і створити умови для їхньої успішної інтеграції в нове соціально-економічне середовище.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній магістерській роботі сформовано ряд теоретичних, методичних і практичних положень щодо обґрунтування стратегічних пріоритетів удосконалення механізму формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в Україні в умовах цифрової трансформації суспільства. Основні результати дослідження знайшли відображення у висновках і пропозиціях в контексті визначених у роботі мети і завдань.

1. У ході роботи було досліджено теоретичну сутність механізму формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції, на основі аналізу джерел було здійснено класифікацію трудової міграції та досліджено її роль в умовах цифрової трансформації суспільства. Також в ході проведення дослідження було визначено, що основними причинами, що спонукають людей до трудової міграції є економічні, соціальні, політичні та культурні фактори, з огляду на що виявлено, що окрім підвищення рівня життя на міграцію трудових ресурсів в Україні впливають такі фактори, як гарантія безпеки, політична стабільність в країні та купівельна спроможність населення. Було виявлено, що наслідки процесу трудової міграції можуть носити як позитивний, такі негативний характер. Позитивні наслідки передбачають можливість економічного зростання, покращення демографічної ситуації, розвиток людського капіталу, розвиток інноваційної сфери та покращення соціальних послуг. До негативних наслідків трудової міграції належить відтік кваліфікованих кадрів, погіршення умов праці, соціальна ізоляція сімей, ризики для національної безпеки в результаті відтоку кваліфікованих кадрів і зниження рівня заробітних плат. Також було досліджено механізм формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції та визначено його складові елементи.

2. В ході дослідження було проаналізовано нормативно-правову базу формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції та виявлено, що сфера регулювання нормативно-правової бази охоплює всі напрями державної політики, проте деякі законодавчі акти потребують вдосконалення відповідно до викликів сьогодення. Основні засади державної політики у сфері трудової міграції визначають такі закони, як Закон України «Про зовнішню трудову міграцію», Закон України «Про зайнятість населення», Закон України «Про імміграцію», Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав трудових мігрантів та боротьби з шахрайством у працевлаштуванні за кордоном».

3. В роботі проаналізовано вітчизняну практику механізму формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в умовах цифрової трансформації суспільства, було розглянуто міграційні процеси в розрізі різних історичних періодів. На підставі проведеного аналізу виявлено вплив глобалізаційних процесів на ефективність державної міграційної політики та визначено, що для забезпечення ефективного процесу формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції повинні бути розроблені дієві стратегії та механізми, чітко сформульовані цілі та заходи та запроваджено реформи. Було детально визначено цілі державної політики у сфері трудової міграції в умовах цифрової трансформації суспільства

4. В роботі проаналізовано світовий досвід механізму формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в умовах цифрової трансформації суспільства. В результаті проведеного аналізу зроблено висновок, що Україна може використовувати світовий досвід для оптимізації своєї політики в сфері трудової міграції, зокрема шляхом впровадження цифрових платформ для пошуку роботи за кордоном і для оформлення віз; створення єдиної платформи для моніторингу трудової міграції, яка б дозволила стежити за правами мігрантів, забезпечувати їх захист і

мінімізувати нелегальну міграцію; спрощення адміністративних процедур за допомогою цифрових рішень, що зменшить бюрократичні бар'єри для роботодавців і мігрантів; розробки онлайн-курсів і програм для інтеграції трудових мігрантів в країни перебування та полегшення їх адаптації. Адже досвід країн світу показує, що ті країни, які впроваджують інноваційні цифрові рішення в управлінні трудовою міграцією, значно покращують ефективність своїх політик і забезпечують кращу підтримку для трудових мігрантів.

5. Надано обґрунтування стратегічних пріоритетів удосконалення механізму формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в Україні в умовах цифрової трансформації суспільства, які нададуть змогу оптимізувати міграційну політику України у відповідності до сучасних вимог сьогодення. Визначено що серед ризиків трудової міграції для України в умовах воєнного стану є відсутність елементу безпеки, політична і економічна нестабільність, масовий відтік висококваліфікованих працівників за кордон та зростання ризику нелегальної трудової міграції. Водночас визначено перспективи трудової міграції для України в умовах воєнного стану, які стосуються збільшення потенціалу для розвитку нових галузей та відновлення після війни, адже трудові мігранти можуть активно брати участь в процесах відновлення інфраструктури, будівельного сектору, сільського господарства, що може призвести до збільшення нових інвестицій та створення робочих місць.

В роботі проведено аналіз середовища сфери трудової міграції населення в Україні в умовах воєнного стану, відповідно до якого було визначено ряд факторів, які впливають на динаміку процес трудової міграції, серед них є проведення воєнних дій та відсутність безпекової компоненти, зниження рівня економічної активності та дефіцит робочої сили в Україні, масова еміграція та зміна демографічній ситуації, розвиток цифровізації та можливість дистанційної роботи, вплив війни на довілля та правова невизначеність і статус трудових мігрантів в країнах перебування.

Також в роботі сформовано заходи щодо удосконалення нормативно-правової бази формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в умовах цифрової трансформації суспільства та визначено пріоритети цифровізації механізму реалізації державної політики у сфері трудової міграції в контексті євроінтеграції, в ході яких визначено, що процес реалізації державної політики повинен гармонійно здійснюватися на всіх рівнях державного управління та бути спрямованим на налагодження загальної міграційної ситуації в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Українське суспільство: міграційний вимір (Національна доповідь) Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України. К., 2018. 396 с.
2. Шевчук Н. Пріоритети цифровізації механізмів реалізації державної політики у сфері трудової міграції в контексті євроінтеграції. Державна політика та управління стратегічними комунікаціями в кризових умовах : Збірник тез III Міжнародної науково-практичної конференції. Київ-Вроцлав, 23 жовтня 2024 р. Київ : «ОФІС ЦИФРОВОГО ВРЯДУВАННЯ», 2024. 212 с. С. 92-93.
3. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. — Київ: Ірпінь, ВТФ «Перун». 2005. 1440 с.
4. Про зайнятість населення. Закон України від 05 липня 2012 року № 5067-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text> (дата звернення 15.11.2024)
5. Про зовнішню трудову міграцію. Закон України від 05 листопада 2015 року № 761-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/761-19#Text> (дата звернення 15.11.2024)
6. Мельник В.І. Трудова міграція в Україні: теорія та практика. Київ: Наукова думка, 2015. 287 с.
7. Немченко Т.І. «Міжнародна трудова міграція: сучасні тенденції та виклики». Харків: ХНУ, 2017.
8. Давидова Т.І. «Трудова міграція та її вплив на розвиток економіки». *Журнал «Економіка і прогнозування»*. 2022. № 4.
9. Яковенко О.Г. Масовий процес трудової міграції: фактори, наслідки, управління. К., 2018. С. 7-25

10. Козаченко А.В. Міжнародна трудова міграція: економічні та соціальні аспекти. К., 2020. – 211 с.
11. Павлюк С.І. (). Трудова міграція та її наслідки для економіки України. *Фінансовий вісник*, 2018. №12(35). С. 45-52.
12. Данілова С.В. (). Економічні та соціальні наслідки трудової міграції в Україні. *Міжнародна економіка та бізнес*, 2017. №5(30). С. 111-116.
13. Лібанова Е.В. Трудова міграція: соціально-економічні аспекти (монографія). Київ, 2019.
14. Сіденко О. І. «Політика трудової міграції в Україні: проблеми та перспективи». *Економіка та держава*. 2021.
15. Мельник І. О. Трудова міграція: політика та практика в Україні та світі. *Міжнародна економіка та бізнес*. 2019. С. 45-50.
16. Конституція України. Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254к/96-вр> (дата звернення 15.11.2024)
17. Про імміграцію. Закон України від 07 червня 2001 р. № 2491-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2491-14#Text> (дата звернення 15.11.2024)
18. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства. Закон України від 22 вересня 2011 р. № 3773-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text> (дата звернення 15.11.2024)
19. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав трудових мігрантів та боротьби з шахрайством у працевлаштуванні за кордоном. Закон України від 20 березня 2023 р. № 2982-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2982-20#Text> (дата звернення 15.11.2024)
20. Деякі питання подання звітності про здійснення діяльності з надання послуг з посередництва у працевлаштуванні за кордоном. Постанова

- Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2023 р. № 11002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1100-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення 15.11.2024)
21. Деякі питання провадження господарської діяльності у сфері посередництва у працевлаштуванні за кордоном. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 жовтня 2023 р. № 1118. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1118-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення 15.11.2024)
22. Про затвердження плану заходів щодо забезпечення реінтеграції в суспільство трудових мігрантів і членів їх сімей. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 квітня 2017 р. № 257. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/257-2017-%D1%80#Text> (дата звернення 15.11.2024)
23. Про схвалення Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 р. № 482. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/482-2017-%D1%80#Text> (дата звернення 15.11.2024)
24. Конвенція ООН про захист прав усіх трудящих-мігрантів і членів їх сімей. Конвенція ратифікована Законом України від 21 грудня 2011 р. № 4207-VI (4207-17). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_j82#Text (дата звернення 15.11.2024)
25. Європейська соціальна хартія. Хартію ратифіковано із заявами Законом України від 14 вересня 2006 р. № 137-V. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062#Text (дата звернення 15.11.2024)
26. Lutz, H. Migration and the Making of Global Capitalism. 450 с. URL: <http://digamo.free.fr/panitch12.pdf> (дата звернення 15.11.2024)

27. Савченко Л. Трудова міграція: сучасний стан і перспективи розвитку в Україні. Київ: Наукова думка. 2019.
28. Бандурка І. Державна політика в сфері трудової міграції: теорія та практика. Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна. 2020.
29. Шевченко О. Механізми реалізації державної політики в сфері трудової міграції. Полтава: ПУЕТ. 2020.
30. Офіційний веб-сайт Українського інституту соціальних досліджень.
<https://niss.gov.ua/doslidzhennya/sotsialna-polityka/vidnovlennya-rynku-pratsi-v-ukrayini-v-umovakh-viyny-rehionalni> (дата звернення 15.11.2024)
31. Офіційний веб-сайт Міжнародної організації з міграції.
<https://ukraine.iom.int/uk/news/dva-roky-viyny-v-ukrayini-milyony-lyudey-otrymaly-dopomohu-milyony-vse-shche-yiyi-potrebuyut-mom>
32. Про схвалення Національної стратегії подолання гендерного розриву в оплаті праці на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації на 2023-2025 роки. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 вересня 2023 р. № 815. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/815-2023-%D1%80#Text> (дата звернення 15.11.2024)
33. Бабенко О. А. «Трудова міграція в Україні: особливості державної політики та правові аспекти».
34. Офіційний веб-сайт Європейської мережі служб зайнятості (EURES).
https://eures.europa.eu/index_en (дата звернення 15.11.2024)
35. Хом'як А. Інтеграція мігрантів у європейські суспільства: інтеграційна політика та громадська думка. Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. 2019. №3(43). С.139-146.
36. Малиновська О. Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії: монографія. К.:НІСД, 2018. 472 с.

37. Офіційний веб-сайт Євростату. [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Temporary protection for persons fleeing Ukraine - monthly statistics](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Temporary_protection_for_persons_fleeing_Ukraine_-_monthly_statistics) (дата звернення 15.11.2024)
38. Офіційний веб-сайт Євростату. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20240910-1> (дата звернення 15.11.2024)
39. Іванова В. Відтік кваліфікованих кадрів в Україні: Визначення проблеми та шляхи вирішення. 2020.
40. Чернуха Н. Соціальні аспекти трудової міграції під час війни». К.:2023.
41. Коваль М. Міграція з України: Зміни в умовах війни. К.:2023.
42. Літвін А. Відновлення економіки України та роль трудових мігрантів. К.:2023. С 347.
43. Федірко Н.В. Цифровий соціальний захист в Україні: передумови та стратегічні виклики. *Соціально-трудова відносини: теорія та практика: Збірник наукових праць*. 2022. № 1. С. 1-14.
44. Васильців Т. Г. Імітаційне моделювання впливу міграційних втрат української молоді на потенціал соціально-економічного відтворення: ідентифікація точок біфуркації та Big Data екосистейту: науково-аналітична доповідь. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України». Львів. 2024. 146 с,
45. Грекул О. С. Цифровізація трудового ринку та ефективність управління міграційними потоками. К.:2023. С 267.
46. Офіційний веб-сайт Міжнародної організації з Міграції. Шляхи легальної міграції: сприйняття трудових мігрантів та відновлення в Україні. URL: file:///C:/Users/nshevchuk/Desktop/IOM_UKR_Pathways%20for%20Regular%20Migration_Perceptions%20of%20Migrant%20Workers%20and%20Recovery%20in%20Ukraine_July%202024.pdf (дата звернення 15.11.2024)

47. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Угода ратифікована Законом України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення 15.11.2024)
48. Дослідження гендерної специфіки вимушеної міграції з України до ЄС в умовах військового конфлікту. Український центр економічних та політичних досліджень ім. Олександра Разумкова. Київ, 2024. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2024/01/29/2024-Pyshchulina-EDNANNYA-SITE.pdf> (дата звернення 15.11.2024)

Звіт подібності

метадані

Заголовок

Механізм формування та реалізації державної політики у сфері трудової міграції в умовах цифрової трансформації суспільства

Автор

Шевчук Наталія Юріївна

Науковий керівник / Експерт

Федірко Н.В., к.е.н., доцент

підрозділ

кафедра національної економіки та публічного управління

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		0
Інтервали		0
Мікропробіли		5
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)		34

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

12.53%

12.53%

КП 1

25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

3.61%

3.61%

КП 2

12758

Кількість слів

1.56%

1.56%

КЦ

99668

Кількість символів

Подібності за списком джерел

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Копію тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз

Копію тексту

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	https://ird.gov.ua/irdp/p20240032.pdf	135	1.06 %
2	https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/25262	48	0.38 %
3	https://ird.gov.ua/irdp/p20240032.pdf	45	0.35 %
4	https://ird.gov.ua/irdp/p20240032.pdf	45	0.35 %

Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана
Факультет економіки та управління

Вроцлавський Університет
Факультет права, управління та економіки
Інститут адміністративних наук

ЗБІРНИК ТЕЗ
III Міжнародної науково-практичної конференції

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА
ТА УПРАВЛІННЯ
СТРАТЕГІЧНИМИ КОМУНІКАЦІЯМИ
В КРИЗОВИХ УМОВАХ

POLITYKA PUBLICZNA I ZARZĄDZANIE KOMUNIKACJĄ
STRATEGICZNĄ W WARUNKACH KRYZYSOWYCH

PUBLIC POLICY AND STRATEGIC COMMUNICATION
MANAGEMENT IN CRISIS CONDITIONS

23 жовтня 2024 року

«ОФІС ЦИФРОВОГО ВРЯДУВАННЯ»

Київ–Вроцлав

БЕРЕЗОВСЬКА Валерія ВПЛИВ ІНТЕРНЕТ-МЕДІА НА МАСОВУ СВІДОМІСТЬ: УКРАЇНСЬКИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОВІД.....	68
БАХАТОВА Ірина ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В КРИЗОВИХ УМОВАХ	71
ГЛУХОВА Віта СТАТЕГІЧНІ ПЕРСПЕКТИВИ ЦІФРОВОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКИ ПРОМІСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	75
ГРОМОВА Вікторія СТЕПАНЕНКО Олексій ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	77
ЖАБКО Владислав ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ ПІД ЧАС КРИЗ	81
ТУПЧІЙ Антон ЦІФРОВІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНИХ ПОСЛУГ	85
МИХАЙЛЮК Андрій ЦІФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ	87
КАЧМАРСЬКА Олена МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК БАЗОВИЙ ІНСТИТУТ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ.....	90
ШЕВЧУК Наталія ПРІОРИТЕТИ ЦІФРОВІЗАЦІЇ МЕХАНІЗМІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	92
ЛІСОВЕЦЬ Марина, ЦІФРОВІ МЕДІА ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ.....	94
СЕРДЮКОВ Олександр РЕІНЖИНІРІНГ ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИХ ПРОЦЕСІВ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ЦІФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ	96
КУЛПЦЬКА Яна ІМІДЖ КРАЇНИ ТА ПОЛІТИКА ВІДРОДЖЕННЯ У ФОРМУВАННІ НОВОЇ ДЕРЖАВНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ.....	99
ПИСЬМЕННА Олена ПИСЬМЕННИЙ Денис ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ В ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМАХ У ВОЄННИЙ ЧАС	102

Наталія ШЕВЧУК
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

ПРІОРИТЕТИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ МЕХАНІЗМІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

У сучасному глобалізованому світі питання трудової міграції стає все більш актуальним. Сфера трудової міграції є однією з найважливіших для України, яка зазнає значних змін внаслідок євроінтеграційних процесів. Успішна реалізація державної політики у цій сфері вимагає впровадження сучасних цифрових технологій для оптимізації процесів, зниження бюрократії та забезпечення захисту прав трудових мігрантів.

В умовах війни ринок праці проходить складний період, сповнений викликів та можливостей. Війна призвела до масового вимушеного переселення населення, що негативно вплинуло на рівень зайнятості. Ринок праці не має необхідної кількості кваліфікованих спеціалістів, що вимагає залучення кадрів з числа іноземних громадян. Проте іноземні громадяни, які прагнуть знайти роботу в іншій країні, стикаються з численними бар'єрами, що ускладнюють їх доступ до ринку праці. Такі складнощі доступу іноземців до ринку праці можуть мати серйозні наслідки як для самих мігрантів, так і для економіки нашої країни.

В контексті вищезазначеного цифровізація механізмів реалізації державної політики у сфері трудової міграції набуває особливого значення в умовах глобалізації та інтеграції в європейське співтовариство.

Для забезпечення ефективного управління процесом залучення іноземних громадян до ринку праці може стати застосування інструменту так званого "єдиного вікна", тобто створення єдиної інформаційної системи, яка об'єднуватиме дані з усіх державних органів, задіяних у процесах трудової міграції. Це включає дані про вакансії, дозволи на працевлаштування, інформацію про права мігрантів та їх соціальні гарантії. Єдина система дозволить усім учасникам процесу швидко отримувати актуальну інформацію, що значно зменшить час на ухвалення рішень.

Окрему увагу слід приділити створенню електронних механізмів, які контролюватимуть дотримання прав трудових мігрантів. Впровадження гарячих ліній та онлайн-звернень може допомогти у випадках порушення прав, а також забезпечить швидку реакцію держави на випадки експлуатації чи дискримінації.

Реалізація зазначених механізмів також покликана сприяти активізації міжнародної співпраці. Обмін даними з країнами ЄС щодо трудової

міграції, а також участь у спільних проектах у сфері захисту прав мігрантів допоможе Україні інтегруватися в європейський ринок праці та забезпечити дотримання міжнародних стандартів.

Складнощі доступу до ринку праці для іноземних громадян є багатогранним питанням, яке потребує комплексного підходу.

Запровадження електронних сервісів в процесі реалізації державної політики у сфері трудової міграції може значно полегшити процес інтеграції іноземців на ринку праці, що в свою чергу принесе вигоду як самим мігрантам, так і економіці країни. Це дозволяє оптимізувати управлінські процеси, зменшити бюрократичні бар'єри, забезпечити захист прав трудових мігрантів і створити умови для їхньої успішної інтеграції в нове соціально-економічне середовище. Реалізація зазначених пріоритетів вимагатиме зусиль з боку держави та суспільства в цілому, але результати будуть надзвичайно важливими для сталого розвитку країни.

Список використаних джерел

1. Кравченко, О. (2021). Цифровізація державного управління: теорія та практика. Київ: Інститут державного управління.
2. Смирнов, І. (2022). Трудова міграція в Україні: виклики та перспективи. Журнал міграційних досліджень, 15(2), 45-60.
3. Гончарук, С. (2023). Євроінтеграція та трудова міграція: нові підходи до управління. Вісник соціальних наук, 8(1), 78-85.
4. Мельник, Т. (2020). Інформаційні технології в управлінні трудовою міграцією. Київ: Наукова думка.
5. Коваленко, А. (2022). Інтеграція України в європейський ринок праці: цифрові інструменти. Економіка та суспільство, 34, 112-120.
6. Петров, Д. (2021). Соціальні аспекти трудової міграції: досвід України та країн ЄС. Київ: Нова інформація.
7. Лісовий, В. (2023). Цифрова трансформація в Україні: нові виклики для державної політики. Політика і суспільство, 11(3), 92-105.

н а у к о в е в и д а н н я

ЗБІРНИК ТЕЗ
III Міжнародної науково-практичної конференції

**ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА
ТА УПРАВЛІННЯ
СТРАТЕГІЧНИМИ КОМУНІКАЦІЯМИ
В КРИЗОВИХ УМОВАХ**

POLITYKA PUBLICZNA
I ZARZĄDZANIE KOMUNIKACJĄ STRATEGICZNĄ
W WARUNKACH KRYZYSOWYCH

PUBLIC POLICY AND STRATEGIC COMMUNICATION
MANAGEMENT IN CRISIS CONDITIONS

23 жовтня 2024 року

Авторська редакція

Упорядник та виготовлювач
ГО «ОФІС ЦИФРОВОГО ВРЯДУВАННЯ»
digital.gov.office@gmail.com

Підписано до друку 30.10.2024. Формат 60x84 /16. Папір офісний. Гарнітура TimesNewRoman
Спосіб друку цифровий. Ум. друк. арк. 14.18 Наклад 300